

Դ. ԵՐԴԵ

32-1
A 208

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ

Ը ԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ

ՎԵՐԵԼԲԻՆ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОЧЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

338.98(47)
5-85

ԽՈՅՍ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՄՈՍԿՎԱ 1931

16.04.2013

БИБЛИОТЕКА
ИИИ СТИТУТ
ВОСТОЧНОЕВРОПЕЙСКИХ
АКАДЕМИИ НАУК
СССР

07 FEB 2010

ՄԵՆԲ ՅԵՎ ՆՐԱՆԲ

1917 թվի Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից անցել և արդեն 14 տարի և այդ ամբողջ ժամանակի ընթացքում ԽՍՀ Միությունը գտնվում և բուրժուական յերկրների շրջափակման մեջ: ԽՍՀ Միությունը և կապիտալիստական պետությունները ներկայացնում են յերկու աշխարհ, յերկու սիստեմ: ԽՍՀ Միության մեջ ժողովրդական տնտեսությունը զարգանում և պրոլետարիատի ղիկատառության պայմաններում: Կապիտալիստական աշխարհում տիրում և բուրժուական ղիկատառում՝ կամ բացարձակորեն (Ֆաշիզմ) և կամ բուրժուական ղեմոկրատիայի քողարկված ձևով: Կապիտալիստական յտրհրդային սիստեմի առավելությունները կապիտալիստական սիստեմի նկատմամբ ներկայումս արդեն հայտարարված են կատարյալ պարզորոշությամբ: Կապիտալիստական յերկրներում մենք ակնատես ենք իր յտրությունը և ուժգնությունը մի շտեսնված տնտեսական ճգնաժամի (կրիզիս):

Բուրժուական յերկրներում տիրող ժամանակակից տնտեսական ճգնաժամի յտշորագույն հատկանիշներից մեկն և հանդիսանում արդյունաբերական և գյուղատնտեսական (ագրարային) ճգնաժամերի յսճողումը: Գործազուրկների քանակությունը կապիտալիստական յերկրներում մի ահռելի թիվ և կազմում — 35 միլ. մարդ. Ֆարբիկների և գործարանների 40—60 տոկոսը անգործ և Բանվոր դասակարգի յեկամուտները յիստ կրճատվել են. որինակ, գերմանական բանվորի գնողական միջին ուժը կազմում և կենսամիսիմումի մոտ 70%-ը:

Այլ պատկեր ենք տեսնում ԽՍՀ Միության մեջ: Կորրեկային Միության պլանավորվող արդյունաբերության արտադրությունը 1929—30 տարում անցած տարվա համեմատությամբ ավելացել և 25% ուլ. հացահատիկների արտադրությունը բարձրացել և

Թարգմ. Լ. Թ.

БИБЛИОТЕКА
ИИИ СТИТУТ
ВОСТОЧНОЕВРОПЕЙСКИХ
АКАДЕМИИ НАУК
СССР

Уполн. Главл. В-4813

Заказ № 2223

Тираж 4000

Книжная ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва, Шлюзовая набережная, 10.

1930 թվին 21,8%-ով, բամբակի արտադրությունը՝ 55,8%-ով, շաքարի ճակընդեղի արտադրությունը՝ 142,80%-ով: ԽՍՀ Միության տնտեսական բուռն աճի առանձնահատկություններից մեկն է հանդիսանում այն փաստը, վոր Խորհրդային Միության սոցիալիստական շինարարությունը կատարվում է այն ժամանակ, յերբ բուրժուական յերկրներում տիրում է տնտեսական դաժան ճրգնաժամ:

Վորքան էլ մեծ լինի տնտեսական կապերի նշանակությունը համաշխարհային տնտեսության հետ՝ Խորհրդային Միության տնտեսական զարգացման համար, բայց և այնպես բուրժուական յերկրների ճգնաժամը չի անցնում սոցիալիստական յերկրի սահմաններից այս կողմը: Այնտեղ քայքայում, այստեղ — վերելք, վողկություն:

Կապիտալիստական յերկրներում մենք տեսնում ենք մեքենագործության քայքայումը կամ նվազումը: Գաղութային և կիսագաղութային յերկրներում մեքենաների գործածությունը ավելի շատ է կրճատված, քան արդյունաբերական յերկրներում: Բրազիլիայի կառավարությունը արգելել է մեքենաների ներմուծումը յերեք տարվա ընթացքում: Խորհրդային Միության շուկան միակ շուկան է, վորը ընդարձակվում է, մինչդեռ ներկայումս ընդհանրապես սեղմվում են մնացած բոլոր արտաքին շուկաները:

Դա պատահական յերևույթ չէ, վորովհետև դա հետևանք է այն գերազանցության, վորը ունի խորհրդային սիստեմը կապիտալիստական սիստեմի դիմաց:

Վոչ մի ժամանակ, նույնիսկ իր զարգացման ամենափայլուն շրջանում, կապիտալիստական արդյունաբերությունը չի հասել զարգացման այնպիսի հսկայական թափերի, ինչպիսին մենք տեսնում ենք Խորհրդային Միության մեջ: Միության արդյունաբերության արտադրության աճը, վորը վերջին տարիներում տատանվում էր 21—25 տոկոսի շրջանակում և բարձրացել է 1931 թ. մինչև 45%-ի, 2—4 անգամ գերազանցում է այն ամենամեծ թափը, վոր ունեյին Հյուսիսային Միացյալ Նահանգները անցյալ դարի 70-ական թվականներին:

Խորհրդային Միության տնտեսության զարգացման հսկայական թափերը (տեմպ) լիովին իրագործելի յեն դարձնում այն յեկավարող լողունը, վորը կառուցված է Խորհրդային Միության

տնտեսական զարգացման առաջ, այն է՝ ճնամակ և առաջ անցնել տնտեսապես և տեխնիկապես առաջավոր կապիտալիստական յերկրներից»:

Համաձայն հնգամյակի այն պլանին, վորը Խորհրդային իշխանությունը հաստատել էր սկզբում, Խորհրդային Միությունը մի-միայն հնգամյակի վերջում պիտի գերազանցեր կապիտալիստական յերկրների մի մասից մի քանի ճյուղերում, այն է՝ ելեքտրոններգիայում 10-րդ տեղից պիտի անցներ 4-րդ տեղը, քարածխի և պողպատի արտադրության մեջ՝ 5-րդից պիտի անցներ 4-րդ տեղը և այլն: Ուրիշ խոսքով, Խորհրդային Միությունը հնգամյակի վերջին պիտի հասներ Ֆրանսիային քարածխի արտադրության, յերկաթուղային փոխադրանքի և ելեքտրոններգիայի արտադրության մեջ, Անգլիային պիտի հասներ չուգունի հալիցման, պողպատի արտադրության և ելեքտրոններգիայի գործում: Բուրժուական և սոցիալ-ֆաշիստական տնտեսագետները, ինչպես նաև աջ ոպորտունիստները Համկոմկուսի շարքերում՝ այդ պլանները համարում էին ֆանտաստիկական, անիրագործելի, մեր ուժերից վեր, իսկ գործնականում մենք ստիպված յեղանք վերաքննելու այդ պլանները և ավելի ընդարձակելու: Հետևանքն այն յեղավ՝ վոր քարածխի արտադրության ծրագիրը մենք բարձրացրինք 75 միլիոն տոննից 130 միլիոնի, նավթինը՝ 21,7 միլիոնից մինչև 46 միլիոն, չուգունինը՝ 10 միլիոնից մինչև 17 միլիոն տոնն, մեքենագործության արտադրությունը 2,1 միլիարդ ուոբլուց բարձրացրինք մինչև 6 միլիարդ ուոբլու և այլն: Բավական է, յեթե սահնք, վոր Խորհրդային Միության արդյունաբերության արտադրությունը 1931 թվին պիտի ընդարձակվի 45%-ով, իսկ ծանր արդյունաբերությունը մինչև իսկ 58,4%-ով: Դա նշանակում է, վոր 1931 թվի վերջում արդյունաբերության պրոդուկցիան յեռապատկվելու յե նախապատերազմականի համեմատությամբ, իսկ արդյունաբերական հնգամյա պլանը կատարվելու յե 79%-ով և մինչև իսկ 98%-ով՝ ծանր արդյունաբերության մեջ: Խորհրդային Միությունը 1931 թվին ընդհանուր առմամբ հասնելու յի Անգլիային և Ֆրանսիային՝ կարևորագույն ճյուղերի մեջ:

1932 թվին Խորհրդային Միությունը իր յեռան և թողնելու բոլոր բուրժուական յերկրները, բացի Միացյալ Նահանգներից,

59651-66

այսինքն՝ անցնելու յե յերկրորդ տեղը յերկրագնդի վրա՝ Ինչ վերարեբում և Միացյալ Նահանգներին, Խորհրդային Միությունը նրանց առաջը կկտրի յերկրորդ հնգամյակի ընթացքում:

ԱՎԱՐՏՈՒՄ ԵՆՔ ԿՈՅԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԵԿԱՆՈՄԻԿԱՅԻ ՀԻՄՔԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Կարվածատերերին և հակահեղափոխական բուրժուազիային վոչնչացնելուց հետո, Խորհրդային Հանրապետության մեջ մնացել են յերկու հիմնական դասակարգեր, պրոլետարիատը և գյուղացիությունը: Պրոլետարիատի ղեկավարումը, վոր բանվորները նվաճել են 1918 թվի հոկտեմբեր—նոյեմբեր ամիսներին, պետք է հաստատվեր և իսկապես հաստատվեց բանվորների և գյուղացիների միությամբ:

«Առաջին անգամ պատմության մեջ գոյություն ունի մի կառավարություն, — գրել է Լենինը, — վորտեղ միայն յերկու դասակարգ կա՝ միմիայն պրոլետարիատը և գյուղացիությունը»: Պրոլետարիատը, վորը անցողական շրջանում իրագործում է ղեկավարումը, հանդիսանում է սոցիալիստական շինարարության բնական ղեկավարը և աշխատավոր մասսաների առաջնորդը: Պրոլետարիատի վերջնական նպատակն է ստեղծել մի այնպիսի հասարակություն, վորտեղ չպետք է լինեն դասակարգեր: «Սոցիալիզմի ինդիքը կայանում է դասակարգերը վոչնչացնելու մեջ», — ասել է Լենինը:

Բանվոր դասակարգը, գյուղացիությունը հետ, դաշնակցած, խոշոր հողատերերին և կապիտալիստներին համեմատաբար հեշտություն մը կործանեց: Նեպից հետո դասակարգային պայքարը, ձևափոխված, դարձել է պիլի կատաղի: Տնտեսական նոր քաղաքականությունը ստեղծված է յեղել նրա համար, վոր սոցիալիզմը հողթե կապիտալիզմին, վոր կապիտալիստական տարրերը ջախջախվեն: Այդ քաղաքականությունը իրեն միանգամայն արգարացրեց: Մենք տեսնում ենք, թե ինչպես հեղհեռե սահմանափակվում է վանվում են կապիտալիստական տարրերը, իսկ վերջերս բոլորովին վոչնչացվում է կուլակությունը վորպես դասակարգ՝ համատարած կոլեկտիվացման հիման վրա:

Մասնավոր կապիտալը, վորը նեպի սկզբնական շրջանում և հնգամյակի սկզբում ունեւր վորոշ կուտակումներ և արդյունաբերության ու մասնավոր առևտրի մեջ բռնել եր աչքի ընկնող դիրքեր, սկսեց վանվել ամեն տեղից և ամենից առաջ արդյունաբերության սոցիալիստական սեկտորի կողմից, սկսեց թուլանալ և արդյունաբերության միջից արդեն բոլորովին անհայտացել և:

Խորհրդային Հանրապետության սահմաններում մասնավոր կապիտալը ունեցել է դարգացման յերեք շրջան. առաջին շրջանը մոտավորապես ընդգրկում է մինչև 1924 թվականը, յերբ ձևակերպվում էր մասնավոր կապիտալը. դա նրա կուտակման շրջանն էր: Յերկրորդ շրջանը՝ 1924 թվից մինչև 192 թվականը՝ մասնավոր կապիտալը ժողովրդական տնտեսության վերականգման պայմաններում մեծացնում է իր միջոցները և հասցնում 1927 թվին մոտ մի միլիարդ ուրլու (վորից 800 միլիոն ուրլին գտնվում են առևտրի մեջ): 1927 թվին մասնավոր կապիտալը մտնում է իր յերրորդ և վերջին շրջանը. այդ վայրկյանից նա սկսում է կորցնել իր դիրքերը մեկը մ ուսի յետևից: Յեթե 1922—192 թվականներին առևտրական ցանցի $\frac{3}{4}$ մասնավոր կապիտալի ձեռքին էր, յեթե այդ շրջարում կանոնավորապես չամրացած պետական առևտրական և կոոպերատիվ ապարատները չնչին դեր էյին խաղում ապրանքը արտադրողից սպառողին հասցնելու գործում, — ապա այնուհետև մասնավոր առևտրի նշանակությունը սկսում է տարեցտարի ընկնել, իսկ առ 1931 թվականը մասնավոր առևտրականը վանված էր վոչ միայն թոմաոային (ОПТОВЫЙ), այլ և հատավաճառ առևտրից: Բանվոր սպառողը ազատվել էր մասնավոր առևտրականին բազմամիլիոն հարկեր տալու պահանջներից:

Սոցիալիստական շինարարությունը պայմանավորող սոցիալական տեղաշարժները առաջ բերին հեղաշրջում գյուղացիական մասսաների մեջ և հրեցին նրանց դեպի կոլեկտիվներ ու կոոպերացիայի արտադրական ձևերը: Պրոլետարիատը ապահովել է այդ շարժման պատշաճ ղեկավարությունը, գյուղացիությանը նոր ետապում առաջնորդելու գործում (դասակարգային պայքարը նոր պայմաններում առաջնորդելու գործում):

Տրոցկիստները 1925, 1926 և 1927 թվականներին պահանջում էյին, վոր կուտակությունն անհապաղ գրոհե կուլակության դեմ: Այն ժամանակվա պայմաններում դա ավանտյուրա (արկածա-

խնդրութեան) կլինեն: «Կարող եյինք մենք, — հարցնում եր ընկ. Ստալինը իր ճառում 1929 թվի դեկտեմբերի 27-ին — հինգ կամ յերեք տարի սրանից առաջ սկսել այդ արշավը՝ հույս ունենալով, վոր հաջողութեան կունենանք: Վոչ, չեյինք կարող: Ընկ. Ստալինը ցույց եր տալիս, վոր 1927 թվին կուլակները արտադրում եյին ավելի քան 9,5 միլ. տոնն հացահատիկ, իսկ կոլխոզները և սովխոզները այն ժամանակ տալիս եյին միայն 1,5 տոնն հացահատիկ:

1926—27 թվականներին գյուղում կար 1,404 հազար տնտեսութեան, վորոնք վարձում եյին բանվորական ուժ յերկար ժամանակով և 5.212 հազար չքավոր տնտեսութեան: Գյուղացիութեան՝ թվով պակաս կուլակային մասի ձեռքումս եյին կենտրոնացած ինվենտարի, անասունների և հացի պաշարի նշանավոր մասը:

1929 թվի վերջում դրութեանը խիստ փոխվում և: Սովխոզները և կոլխոզները այդ տարին արտադրել են 6,5 միլ. տոննից վոչ պակաս և ավել են 2 միլ. տոնն ապրանքային հաց, այսինքն այնքան, վորքան առաջ տալիս եյին կուլակները: «Այժմ, ինչպես տեսնում եք, մենք միջոցներ ունենք կուլակին փոխարինելու, այսինքն՝ փոխարինելու կուլակային արտադրութեանը կոլխոզների և սովխոզների արտադրութեամբ» (Ստալին):

1926 թվին կուլակներին բաժին եր ընկնում հացի ընդհանուր բերքահավաքի 13,2%-ը, իսկ 1929 թվին այդ թիվը իջնում ե 6,6%-ի: Այդ նույն ժամանակ սովխոզների և կոլխոզների բերքահավաքը 1926 թվին 1,70%-ից բարձրանում ե 1929 թ. 5,1%-ի: 1930 և 1931 թվականների հաջողութեանները ավելի ապշեցուցիչ են: 1930 թվին յեղել ե 219 միլ. ցենտներ հաց, մինչդեռ 1913 թ. ապրանքային հաց Ռուսաստանը ունեցել ե 217 միլ. ցենտներ: 219 միլ. ցենտներից 31 միլ. ցենտներ ավել են սովխոզները, իսկ 1913 թվի 217 միլ. ցենտներ ապրանքային հացի 155 միլ. ցենտները ավել են կալվածատերերը և կուլակները: Կուլակներին աված հացը 1930 թվին արդեն շատ չնչին դեր ե ունեցել: Համաժողովենական խորհուրդների VI-րդ համագումարը հրահանգել ե՝ հասցնել սովխոզների հացահատիկների ցանքի հրապարակը 1933 թ. 9,5 միլ. հեկտարի և ապահովել ապրանքային պրոդուկցիայի արտադրութեանը վոչ պակաս քան 66,5 միլ. ցենտներով, այսինքն՝

չորս անգամ ավելի, քան ծրագրված եր 1928 թվին կամ հնգամյակի վերջին տարվա համար:

Ինչ վերաբերում ե կոլխոզներին, պետք ե ասել, վոր 1930 թվականի գարնանը նրանք ցանել են 32,8 միլ. հեկտար, իսկ 20 միլիոն անհատական տնտեսութեանները ցանել են նույն ժամանակամիջոցում 52,8 միլ. հեկտար: ԽՍՀ Միութեան Հողօրդումի պաշտոնական տեղեկութեանների համաձայն, առ 1 հուլիսի 1931 թ. կոլխոզներում են գտնվում արդեն բոլոր տնտեսութեանների կեսից ավելին — 55,2%-ը, ուրիշ խոսքով՝ հանրայնացրած սեկտորը գերազանցել ե չհանրայնացված սեկտորից վոչ միայն քաղաքում, այլ և գյուղում: Կոլխոզնիկը դարձել ե կենտրոնական Ֆիզուրան գյուղում: Հնգամյակի վերջում համատարած կոլեկտիվացումը կավարտվի Խորհրդային Միութեան մեջ լիովին և հենց դրանով վերջ կդրվի կուլակութեանը, վորպես դասակարգի:

Զարմանալի չե, վոր այդ պայմաններում, յերբ Խորհրդային Միութեանը անցել ե սոցիալիզմի շրջանը, հարկ ե լինում նոր ձևով դնել «նեպի, դասակարգերի, կոլխոզների, անցողիկ շրջանի եկոնոմիկայի հարցերը» (Ստալին), հարկ ե լինում նոր ձևով դնելու Խորհրդային Միութեան տնտեսական ձևերի հարցը:

Առաջին անգամ կենինս ե գրել հասարակական-տնտեսական այն հինգ կարգերի մասին, վորոնք միասին կազմում են Ռուսաստանի եկոնոմիան: Նա այդ արել ե Հոկտեմբերի հեղափոխութեանից հետո, դեռ ևս 1918 թվին, յերբ վերլուծում եր այդ եկոնոմիկան: Իր՝ «Մեր որբերի գլխավոր խնդիրը» գրքույկում կենինսը ասել ե, վոր կապիտալիզմից դեպի սոցիալիստ ընթացող անցողական շրջանում չկա տնտեսական մի ամբողջական կարգ, և վոր այդ շրջանում եկոնոմիայի մեջ խճկվում են «տարրեր, մասնիկներ, պատառներ կապիտալիզմից և սոցիալիզմից»:

Վորոնք են այդ տարրերը:

Լենինը տալիս ե այդ հարցի պարզորոշ պատասխանը:

«1. Նահապետական, այսինքն զգալի չափով նատուրալ, գյուղացիական տնտեսութեան:

2. Մանր ապրանքային արտադրութեան (դրա մեջ մտնում ե մեծամասնութեանը այն գյուղացիների, վորոնք վաճառում են հացը):

3. Մասնավոր-տնտեսական կապիտալիզմ:

4. Պետական կապիտալիզմ:

5. Սոցիալիզմ:

Լենինը պետական կապիտալիզմի մեջն է հաշվում մասնավորապես կոնցեսսիաները և կոոպերացիոն ձեռնարկները՝ դրան զարգացման վորոշ շրջանում (ստորև մենք դեռ կխոսենք կոոպերացիայի դերի մասին): Պետական ձեռնարկները, վորոնք ազգայնացված են պրոլետարական հեղափոխութեան հաղթանակով Լենինը, ինքն ըստ ինքեան հասկանալի յետ, վոր դասում է սոցիալիստական տիպի ձեռնարկների շարքում:

Նույն զրբույկում, վոր նվիրված է Ռուսաստանի եկոնոմիկայի վերլուծմանը, Լենինը հարց է դնում՝ թե վոր տարրերն են գերակշռող հանդիսանում Ռուսաստանում և տալիս է պատասխանը. «Պարզ է, վոր մանր-գյուղացիական յերկրում գերակշռում է և պիտի գերակշռե մանր-բուրժուական տարրը. յերկրագործների մեծամասնութեանը և այն էլ ահագին մեծամասնութեանը, մանր ապրանքատաղրողներ են»:

Սյուպես էր դրութեանը և 1918 թվին, և 1921 թվին՝ նեպիլանցնելու ժամանակ, յերբ Լենինը ամբողջովին վերհանեց ի վերլուծումը 1918 թվի եկոնոմիկայի մասին իր նշանավոր զրբույկում, վորը կրում էր «Պարենտուրքի մասին» վերնագիրը և լույս տեսավ 1921 թվի ապրիլին: Սյդ զրբույկի մեջ Լենինը ցույց է տվել, վոր յերկրում պայքար է կատարվում զանազան կարգերի մեջ: Ինչպես, ինչ ձևով, «Ո՞վ և ո՞ւմ դեմ է պայքարում, — հարցնում է Լենինը, — յեթե խոսենք տնտեսական կատեգորիաների տերմիններով, ինչպես է՝ «պետական կապիտալիզմ» — չորրորդ և հինգերորդ աստիճանների մեջ այն կարգով, վոր յես թվեցիք ի առաջ: Իհարկե, վոչ: Վոչ թե պետական կապիտալիզմն և պայքարում այստեղ սոցիալիզմի դեմ, այլ մանր բուրժուական, պլուտո մասնավոր-տնտեսական կապիտալիզմն է, վոր պայքարում են միաձին, համերաշխ՝ և՛ պետական կապիտալիզմի դեմ, և՛ սոցիալիզմի դեմ»:

Հեղափոխութեան այս, ինչպես նաև հետագա շրջաններում Լենինի առաջ ծառայած էր հիմնական հարցը, «ինչպես հեշտացնել նահապետական, մանր արտադրութեանից սոցիալիզմի անցնելու գործը»: Բայց, իհարկե, զանազան ետապներում այդ

հարցը վճռելիս առաջ էլին բերվում զանազան միջնորդող ողակներ: Ինչպիսի:

Ամեն տեսակի ոպորտունիստները չէին հասկանում, վոր մասնավոր առևտրի կենդանանալը և սկզբնական շրջանում մեր յետ նահանջիլը միայն միջոցներ էին ուժերի հետագա համախմբման և կապիտալիստական տարրերի վրա հարձակումն գործելու համար: Ոպորտունիստները չէին հասկանում, վոր զարգացման հետագա շրջանում մասնավոր առևտուրը պետք է խիստ թուլանա և կապիտալիզմը ուժեղ կերպով պիտի կրճատվի, և վոր հենց այդ նպատակով էլ պրոլետարիատը թույլ էր տվել նեպը և այդ նեպի հիմունքով նա կարողացավ ձեռք բերել հանրայնացված սեկտորի վճռական ու անպայման գերակշռութեանը չհանրայնացված սեկտորի հանդեպ:

Հանձնարարելով անցնել նոր տնտեսական քաղաքականութեանը, Լենինը ամեն կերպ շեշտում էր, վոր միայն դրա հիմունքով «կարելի կլինի ստեղծել խոշոր արդյունաբերութեան»:

Լենինը, իհարկե, շատ լավ հասկանում էր, վոր բանվոր դասակարգին միշտ էլ հարկավոր չեն լինելու փողը և առևտուրը: «Յերբ մենք կհաղթենք համալխարհային մասշտաբով, — գրել է Լենինը, — այն ժամանակ, ինձ թվում է, մենք վոսկուց արտադնոցներ կշինենք մի քանի ամենամեծ քաղաքների փողոցներում»: Ստալինը դեռ ևս 1927 թվին արտասահմանյան բանվորական պատգամավորութեանների հետ խոսելիս ասել է. «հասել է ժամանակը, յերբ արդեն փողի կարիք չի լինելու»: Շեշտելով այդ հեռանկարը, Ստալինը, սակայն, անմիջապես ընդգծել է, վոր «դեռ ևս մենք հեռու յենք այդ օրից»:

Տվյալ շրջանում նեպը, առևտուրը և փողը դեռ ևս հարկավոր են բանվոր դասակարգին, թեև կադմակերպչական շրջանում այդ հարցերը դրվում են այլ կերպ, քան մինչկադմակերպչական շրջանում:

Սորհրդային առևտուրը 1921 թվականին, յերբ բանվոր դասակարգը ունենալով իր ձեռքում իշխող բարձունքները (խոշոր արդյունաբերութեանը, տրանսպորտը, բանկերը և այլն), դեռ ևս տեղ չէր վոչ հատավաճառին և վոչ լիակատար չափով թոմարային առևտրին, — զանազանվում էր 1925—26 թ.թ. խորհրդային առևտրից, յերբ հիմնականում ավարտված էր վերակառուցման շրջանը:

Այն շրջանների առևտուրը ուժեղ կերպով տարբերվում է այժմյան խորհրդային առևտրից, յերբ Խորհրդային Միության բանվոր դասակարգը գրոհում է բոլոր ճակատներում և վոչնչացնում է կուլակներին՝ վորպես դասակարգի՝ համատարած կոլեկտիվացման հիմունքով:

Կասկած չկա, վոր կապիտալիստական յերկրների պայմանների հետ համեմատած, արմատականապես փոխվել են խորհրդային փողի ինչպես նաև խորհրդային առևտրի բնությունը ֆունկցիաները, վորովհետև փոխվել են հասարակական-տնտեսական կարգերի փոխհարաբերությունները:

Բուրժուական վաճառականներից Խորհրդային Միության բանվորները տարբերվում են նրանով, վոր յերբեք նպատակ չունեն անպատճառ շահ ստանալու: Բանվոր դասակարգը չի ձգտեմեծ շահեր ստանալու՝ ինչ գնով ուզում է լինի, թեկուզ պուզացիություն հիմնական մասաների տնտեսական քայքայման գնով: Կուսակցությունը ջախջախիչ հարված տվեց արոցկիստներին, վորոնք փորձում էին տանել նրան միջակի հետ ամեն հարաբերություն կարելու կործանարար ճանապարհը: Իրա համար ել սովետական Ետնեսական հաշիվը միշտ էլ ուժեղ կերպով դանազանվել է առևտրականի «վաճառականական հաշիվից և արոցկիստների ավանայուրային Ետնեսական հաշիվից»: Կուսակցության XIII-րդ համագումարը նշել է, վոր «թեթև և ծանր արդյունաբերություն փոխհարաբերությունները յերբեք չեն կարող վճռվել միմիայն շուկայի ճանապարհով»: Կարիք չկա շեշտելու, վոր բանվոր դասակարգը նեպի վոչ մի շրջանում չի յերկրպագել շուկային, վորպես կուռքի: Ընդհակառակն, բանվոր դասակարգը յենթարկել է շուկան խոշոր արդյունաբերություն վերականգման նպատակներին: Պետք էր ձգտել վճռական եկոնոմիայի՝ ի հաշիվ ծախսերի իջեցման և ինքնարժեքի պակասեցման, այսինքն՝ ուուրուու հաշվաբանություն վորպես կառավարելու, հաշիվետեսություն և ստուգություն մեթոդի՝ նոր տնտեսական քաղաքականություն պայմաններում: Առանց ոուրուու հաշվարկություն յուր գնալու կանխաժամ փորձերը բացասական արդյունք են տվել: Բայց 1931 թվականի տնտեսական հաշիվը այն չե, ինչ վոր 1921 թվականին էր Պետառևտուրը և կոոպերացիան դուրս են քել մասնավոր առևտրականին համարյա ամբողջությամբ: Հենց միայն դա խիստ տար-

բերում է տվյալ ժամանակի տնտեսական հաշիվը նեպի առաջին շրջանի հաշիվից, յերբ մասնավոր առևտրականը առևտրի մեջ նշանավոր դեր էր խաղում: Պլանի դերը, վորպես «շուկայի ուժերի ազատ խաղի» տարբերայնությունը հաղթահարող գենքի, ուժեղացել է: Տնտեսական հաշիվը կառուցվում է պլանով: Չնայած վոր թույլ են տրված շուկան և առևտուրը, բանվոր դասակարգը վոչ մի ժամանակ չի մոռանում պլանի մասին, նրա սկզբունքի մասին տնտեսական հաշիվի մեջ: Այդ մասին վկայում է հնգամյակի կազմակերպչական անագին դերը: Ավելին կասենք, յեթե առաջին շրջանում հնարավոր էր միմիայն դրամական շրջանառություն կանոնավորումը, այժմ դրամական շրջանառությունները սոցիալիստական սեկտորում դարձել են գերակշռող: Ռուրուու հաշվարկությունը այդ պատճառով դարձել է՝ ավելի քան առաջ՝ հաշիվետեսություն և ստուգման գենք: Այդ փոփոխությունը անդրադարձել է նաև աղյուսնափոխականություն վրա: Ապրանքների փոխանակությունը մնացել է, բայց դա այն չե, ինչ վոր առաջ էր: Ապրանքային-դրամական հարաբերությունները մնացել են, վորովհետև դոյություն ունի առ և ծախս փողի ոգնություն, մնում են ավելի քան 10 միլիոն գյուղացիական անհատական տնտեսություններ և կոլտոգներումն էլ հանրայնացված են արտադրություն միմիայն հիմնական միջոցները և կոլտոգնիկը շատ անգամ շուկա յե դուրս գալիս վորպես առևտրական: Նեպը մնացել է, բայց նեպի ստագիան փոխվել է:

Ստալինի այն բնորոշումը նեպի, վորպես քաղաքականություն, վորը... Ենկատի ունի, վոր սոցիալիստական տարբերը կհաղթեն կապիտալիստականին, կվոչնչանան դասակարգերը, կկառուցվի սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքը», — ամբողջովին բղխում է Լենինի ցուցմունքներից նոր տնտեսական քաղաքականություն վրա և խնդիրների մասին:

Նեպին անցնելը պայմանավորված էր նրանով, վոր անմիջական չբորը կապիտալիզմ Եուրոպական կոմունիզմի» ձևով մի շարք պատճառներով չկարողացավ հասցնել մեղ նոր եկոնոմիկայի հիմքը կառուցանելուն: «Նորմալ հարաբերությունների հասնել մենք այս պահին չենք կարող» — ասում էր Լենինը: Նեպը բանվոր դասակարգի ձեռքին պիտի հանդիսանար վորպես կարող միջոց՝ նշանակված նպատակին հասնելու համար:

«Տնտեսապես և քաղաքականապես, — ընդգծում է Լենինը, — նեպոլ միանգամայն ապահովում է մեզ համար սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքը և լիովին կառուցումը»:

Լենինի որոք, ինչպես և մատնանշել է ինքը, նոր եկոնոմիկայի հիմքը դեռ ստեղծված չէր: Աշխատավոր մասսաների հանձարեղ ղեկավարի մահվան ընդհանուր մենք գտնվում էինք միայն վերականգման շրջանի շեմքում: Սովետական արդյունաբերության արտադրությունը այն ժամանակ դեռևս շատ հեռու յեր նախապատերազմականից: 1923 թվին արտադրությունը չէր բարձրանում նախապատերազմական արտադրության 25⁰/₀-ից: Նույն իսկ չուգունի արտադրությունը 1924 թվականի ամառը կազմում էր նախապատերազմական ժամանակի միայն 14⁰/₀-ը:

Նոր տնտեսական քաղաքականության առաջին յերեք տարիները Լենինի որոք տվել են առաջին հաջող արդյունքները, բայց դրանք դեռևս բավական չէին, վոր մենք անցնեյինք սոցիալիստական գրոհի արագացած թափերին:

Բայց Լենինը նախատեսել էր սոցիալիստական շինարարության տեմպերի հետագա արագացման հնարավորությունը, վորը հիմնված պիտի լինի պրոլետարական դասակարգային — հաստատուն ճիշտ քաղաքականության վրա:

Յեվ իսկապես, կուսակցության ղեկավարությունը, Լենինի գլխի ղրոշակի տակ բանվոր դասակարգը մեծագույն հեղաշրջում առաջ բերեց գյուղում — միջակը անցավ կոլխոզի կողմը: Հետևանքը յեղավ այն, վոր գյուղում արժատականապես փոխվեց մանրբուրժուական տարրերը այլ ևս չի դերակշռում մեր յերկրում:

Պատմական հսկայական նշանակություն ունեցող հաջողությունները գյուղական տնտեսության մեջ ապահովեցին մեզ համար այն, վոր կուլակներին սահմանափակելու և վանելու քաղաքականությունից մենք անցանք նրանց վորպես դասակարգի՝ համատարած կոլեկտիվացման հիմունքով՝ վոչնչացնելու քաղաքականությունը, «Հենց դրանով ահագին չափով ամրանում է բանվոր դասակարգի դաշինքը գյուղացիության հետ: Ընդարձակվում է բանվոր-գյուղացիական իշխանության հիմքը, — ասված է թորհուրդների համագումարի վորոշումներում, — այն իշխանություն, վորի համար այսուհետև գյուղում հիմնական և գլխավոր նեցուկը

հանդիսանում է կոլխոզային գյուղացիությունը»: Լենինի յերկու առաջնորդող գաղափարները հիմք են ծառայում խորհուրդների համագումարի վորոշման մեջ բանվոր-գյուղացիական հիմքը ընդարձակելու գործում. առաջին գաղափարը կայանում է նրանում, վոր գյուղացիության արժատական շահերը պահանջում են անպայման մանր-անհատական տնտեսությունների միացումը կոլխոզներում, յերկրորդ գաղափարը կայանում է նրանում, վոր կոլխոզային շինարարությունը հանդիսանում է աշխատավորների դասակարգային պայքարի մի ձևը սոցիալիզմի համար՝ պրոլետարիատի ղեկավարությունում: 1931 թվի գարնանը մենք տեսնում ենք մի նոր վճռական շարժում գյուղում. հանրայնացված սեկտորը ընդգրկում է բոլոր տնտեսությունների կեսից ավելին, այսինքն բացարձակ մեծամասնությունը: 200 հազար կոլխոզները, վորոնք միացնում են 13 միլիոն գյուղացիական տնտեսություններ, սկզբում իրարից բաժան-բաժան, 4000 սոկխոզների հետ միասին ցանել են գարնանացանի ավելի քան 70⁰/₀-ը: Կենտրոնի հունիսի պլենումը (1931 թ.) այդ առթիվ մատնանիշ է արել գյուղում գյուղացի ունեցող նոր հարաբերությունները: Առաջ միջակ-մենատնտեսավորը գյուղի կենտրոնական ֆիգուրան էր, իսկ այժմ «չքավոր և միջակ մենատնտեսավորի դերը գյուղատնտեսական արտադրության մեջ յերկրորդական և դարձել» (Համկոմկուսի Կենտկոմի հունիսի պլենումի վորոշումը):

Հարյուր հազարավոր հանրայնացված գյուղացիական տնտեսություններ ձևակերպվում են և հաղթում դասակարգային համառ պայքարի մեջ և այդ հիմքով յերկրում արժատախիլ են դառնում կապիտալիզմը և կուլակները, կոլխոզների այդ «հիմնական թշնամիները»: Կոլեկտիվացման լիակատար ավարտման մենք կհասնենք հնգամյակի վերջում, իսկ ավելի վաղ, 1931 թվի վերջում կավարտվի սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքը:

ՀԱՍՆԵԼ ՅԵՎ ԱՌԱՋ ԱՆՑՆԵԼ

Հնգամյա պլանը հակառակ մեր դասակարգային թշնամիներին և նրանց ձայնակցողների հերյուրանքներին, դուրս յեկավ, վոր «յերազոդ» բոյլշևիկների յերազների գործ չէ, այլ սոցիալիստական գրոհի համար ձակատներում ծավալված իսկական պատմա-

կան հեղաշրջման լծակ և սոցիալիստական շինարարություն հզոր գործիք: Հնգամյա պլանը դարձավ, ինչպես այդ շեշտվեց Համաձիվությանական վերջին համագումարում, «բանվոր դասակարգի դրոշմ»: Վորոնք են այդ հնգամյակի իրագործման արդյունքները: Հնգամյա ծրագրի առաջադրությունները առաջին յերկու տարվա համար ժողովրդական յեկամտի, պետական բյուջեի, հանրայնացված սեկտորը մտցրած գրամագուլների, արդյունաբերության ընդհանուր արտադրության, ցանքսային հրապարակներ, հացահատիկներ ավրանքային արտադրության, յերկաթուղիների ապրանքային շրջանառության նկատմամբ վոչ միայն կատարված են, այլ և գերակատարված: Մենք ունենք պլանի մասնավոր թերակատարում մի քանի ճյուղերում, բայց ամբողջ պլանի վերաբերմամբ մենք առաջ ենք գնում առաջադրությունների նշանավոր գերակատարություն, առաջադրությունների, վորոնք հաստատված են Համաձիվությանական Սորհուրդների անցյալ համագումարի կողմից: Մենք յերկու տարվա մեջ համարյա կրկնապատկել ենք ծանր արդյունաբերության արտադրությունը, մանավանդ արագորեն աճել և մեր մեքենագործական արդյունաբերության պրոդուկցիան (ավելի քան յերկու անգամ) և գյուղատնտեսական մեքենագործության արտադրությունը (2 անգամ): Մենք կատարել ենք ամբողջովին ելեքարոներգիայի մշակման պլանը և բյա տարի համարյա կրկնապատկում ենք ռայոնական ելեքարոկայանների ուժը:

Արդյունաբերական պրոդուկցիայի աճման բոյլեիկական բարձր տեմպերը ապահովում են մեր յերկրի ընթացքը սոցիալիստական ինդուստրացման ճանապարհով: Արդյունաբերության արտադրություն արդեն անցյալ տարի կազմում եր ժողովրդական տնտեսության ամբողջ արտադրության յերկու յերրորդը: Պիտի ընդգծել, վոր հնգամյակի առաջին յերկու տարիների տեմպը ռեկորդային յեր ամենեին: Մենք պետք և բարձրացնենք մեր արդյունաբերության տեսակարար կշիռը ավելի ևս: Յեվ մենք գործի յենք զցում հետզհետե ինդուստրիայի նորահանր հսկաներ: 1931 թվի վերջում ծուխը յերկինք կբարձրացնեն 518 խողրագույն ձեռնարկությունների ծխայելույզները: Իրանց նշանակության մասին կարելի յե դատել հետևյալ տվյալներից: անցած յորս տարիների ընթացքում մենք կառուցել ենք 323 նոր

ձեռնարկություններ: «518»-ի ընդհանուր արտադրությունը յերկու անգամ գերազանցում և բոլոր նոր ձեռնարկությունների արտադրությունից, վորոնք գործի յեն զցվել նախընթաց յորս տարիների ընթացքում: Այդ փոքրիկ թվերը պերճախոս ապացույցներ են սոցիալիստական շինարարության իսկական բոյլեիկական տեմպերի:

Մի շարք ճյուղերում մենք հնգամյակը կատարում ենք վոչ թե 4, այլ 3 և 2¹/₂ տարում:

«Մեր արդյունաբերության զարգացման մեջ նորը կայանում և նրանում, վոր մենք այժմ հնարավորություն ունենք զարգացնելու արագ տեմպերով թե ծանր և թե թեթև ինդուստրիան» (Ստալին): Այդ պատմական հեղաշրջումը դեպի ուճացող բոյլեիկյան տեմպերը ամբողջ արդյունաբերության նկատմամբ, ներառյալ նաև թեթև արդյունաբերությունը, նախապատրաստված և յեղել մեր ծանր ինդուստրիայի հսկայական հաջողություններով, և ամենից առաջ՝ սե մետաղուրդիայի հաջողություններով:

Հենց այդ հիմքի վրա, այն է՝ ծանր արդյունաբերության հիմքի վրա, վորպես սոցիալիստական ինդուստրացման սկզբունքի, — ամուր կերպով աճում և նաև թեթև արդյունաբերությունը, մասնավորապես ընդարձակվում և բարձրան և բամբակեղեն ձեռնարկությունների արտադրությունը, ընդարձակվում են գործելու նոր հսկաներ:

Տեխնիկապես և տնտեսապես առաջավոր յերկրներին հասնելու և առաջ անցնելու անհրաժեշտությունը ստիպողաբար թեղադրում և մեզ անցկացնել սոցիալիստական կառուցման բոյլեիկյան տեմպեր բոլոր ճյուղերում: Այդ կառուցման բնորոշ առանձնահատկությունը ներկա շրջանում տեմպերի արագացումն և սոցիալիստական ինդուստրիայի, վորը կոլեկտիվացման հետ միասին հանդիսանում և կարևորագույն ողակը սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցման ավարտման գործում:

«Կամ կորչել և կամ հասնել առաջավոր յերկրներին ու նրանցից առաջ անցել նաև տնտեսապես», — գրել և Լենինը հոկտեմբերյան հեղափոխության նախորդակին, խորապես քննելով հեղափոխական զարգացման արդյունքները, կառուցությունը Լենինի

59-15965

հետ միասին դեռևս պրոլետարական հեղափոխությունից առաջ գիտակցել և տմբողջ ակնհերևությամբ, վոր անհրաժեշտ և լիկվի-դացիայի յենթարկել յերկրի տեխնիկական և տնտեսական յետա-մնացությունը, անհրաժեշտ և «հասնել և առաջ անցնել» առաջա-վոր պետություններից:

Արդյունաբերության մեջ աշխատողների առաջին համամիու-թենական համագումարում ընկ. Ստալինը ասել է. «ամենաշատը տասը տարում մենք պիտի կտրենք այն տարածությունը, վոր մենք յետ ենք մնացել կապիտալիզմի առաջավոր յերկրներից»:

«Ամենաշատը 10 տարում»:

Մենք մեր նպատակին հասնելու համար արդեն շատ քայ-լեր յենք արել առաջավոր յերկրների արդյունաբերության մա-կարդակին հասնելու և նրանցից առաջ անցնելու համար:

Առաջելով վոչ միայն յեվրոպական յերկրներից, այլ և Հյու-սիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներից, մենք կգա ու-նանք առաջին յերկրերը յերկրազն դի վրա պրոդուկ-ցիայի և տեխնիկայի կողմից, կգա ունանք արդյու-նաբերական-գյուղատնտեսական մեծագույն յեր-կրերը:

Մենք կունենանք ինդուստրիայի մեծագույն հսկաները:

Հնգամյակի առաջին տարիների նվաճումներին նայած, մենք առաջ ենք ընթանալու և ամբողջությամբ իրազործելու յենք «հաս-նել և առաջ անցնել» լողունը:

Իրա համար մենք ունենք «իրական» հնարավորություն-ներ, — ասել է ընկ. Ստալինը տնտեսավարների կոնֆերանսում: Պակասում է միայն այդ հնարավորությունը ըստ պատշաճին ոգ-տագործելու կարողությունը: Իսկ դա կախված է մեղանից: Մի-միայն մեզանից: Ժամանակ է, վոր սովորենք ոգտագործել այդ հնարավորությունները:

Սոցիալիզմի կառուցման արագ աճումը, յերկրի ինդուստրաց-ման և գյուղական տնտեսության իրականացման հսկայական տեմպերը դնում են մեր առաջ մեր տրանսպորտի վերակառուց-ման հարցը իր ամբողջ ծանրությամբ: Ինչո՞ւ յետրանսպորտը դարձել «նեղ տեղ» (արգելք) ժողովրդական տնտեսության համար:

Իա բացատրվում է նրանով, վոր արդյունաբերությունը և գյուղական տնտեսությունը ապրանքներ և մարդկանց տեղափո-

խելու գործում համառորեն պահանջում են վիթխարի, շարունակ մեծացող տեմպեր, այնպիսի տեմպեր, վորոնց կարող և տիրել մեր տրանսպորտը ամբողջպես միմիայն այն ժամանակ, յերբ վճռականապես կփոխվի յերկաթուղային տնտեսության տեխնի-կական բազան (հիմքը), յերբ կծավալվի ռացիոնալիզացիան:

Ապրանքափոխության և ճամփորդների տեղափոխության հսկայական զարգացումը հնգամյակի առաջին յերկու տարիներում, շողեմեքենաների կայանների աճը, ապրանքատար վագոնի որե-կան յերթի մեծանալը և այլն, — այդ բոլորը ապացույց են մեր տրանսպորտի նշանավոր հաջողությունների:

Տրանսպորտը այս ընթացիկ 1931 թվին իր հնգամյա պլանը կկատարի, այսինքն՝ ժամանակից յերկու տարի առաջ:

Բայց և այնպես տրանսպորտը դարձել է ժողովրդական տնտեսության մեջ «նեղ տեղ», սկսել է յետ մնալ յերկրի ամ-բողջ սոցիալիստական շինարարությունից: Իա ամբողջ ուժով շեշ-տել է կուսակցության Կենտկոմի հունիսյան պլենումը:

«Չնայած անպայման հաջողություններին յերկաթուղային տրանսպորտի աշխատանքի մեջ, — նշել է պլենումը, — նրա աճ-ման տեմպերը չեն համապատասխանում յերկրի սոցիալիստական շինարարության ծավալված տեմպերին»:

Մենք ցարիզմից ժառանգություն ենք ստացել չափադանց չնչին յերկաթուղային ցանց: Բավական է ասել, վոր 1913 թվին Ռուսաստանի յերկաթուղիների յերկարությունն էր 70.525 կիլո-մետր, մինչդեռ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում այդ թիվը հասնում էր 400.000 կիլոմետրի:

Վերջին 15 տարիների ընթացքում յերկաթուղիների հիմնա-կան նյութերը զգալիորեն հնացել են, բավարար չափով չեն փո-խարինվել յերկաթաձեղերը և շրջանները: Տրանսպորտը յետ եր մնացել տեխնիկական վերազինման կողմից:

Առանձին վնասարար տարրերը, վորոնք տրանսպորտում մեծ չափով բուն եյին դրել նախորդ տարիներում, փորձել են լիովին կազմալուծել տրանսպորտի աշխատանքը և, իհարկե, թողել են իրենց յետքը նրա մեջ:

Իրականապես յերթը, վոր մտցված էր այն ժամանակ, չու-նենալով տեխնիկական բազա, խիստ կերպով վատթարացրեց շո-ղեկառուների դրությունը, ընկավ աշխատանքի կարգապահությունը

և իջավ նրա արտադրողականութիւնը 1930 թվի յերկրորդ կեսին ու 1931 թվի առաջին քառամսյակին:

Յերկաթուղային տնտեսութեան առողջացումը սկսվեց դիմադրկութեան լիկվիդացիայից և պատասխանատու յերթը մտցնելուց հետո: Վերջին միջոցը, սակայն, բավական չէ տրանսպորտը նոր ճանապարհի վրա կանգնեցնելու համար:

Սոցիալիստական տրանսպորտը պետք է վճռականապես վերակառուցվի, վերազինվի:

Ինչպես անել այդ, վերանորոգել սկսել: Կուսակցութեան Կենտկոմի հունիսյան պլենումը պարզորոշ պատասխան է տալիս դրան: Տրանսպորտի վերակառուցման առաջնորդող ողակը պիտի լինի յերկաթուղիների ելեկտրիֆիկացիան, շոգեկառքերի աստիճանական փոխարինումը ելեկտրոկառքերով, վորոնք կարող են անցնել ամենաթեք վերելքները:

Կապիտալիստական յերկրներում, վորտեղ յերկաթուղիները համարյա ամենուրեք պատկանում են մասնավոր մարդկանց և ընկերութիւններին, տրանսպորտի ելեկտրիֆիկացումը արհեստական կերպով յեն են պահում: Կապիտալիստները վախենում են արժատականապես նորոգել յերկաթուղիները: Յեւ մենք տեսնում ենք, վոր Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում ելեկտրիֆիկացիայի յե յենթարկված յերկաթուղիների միայն մի տոկոսը, Անգլիայում 2 տոկոսը, Փրանսիայում՝ 2,8 տոկոսը:

Մենք անհամեմատ ավելի ձեռնտու դրութեան մեջ ենք գրտնվում, քան բուրժուական յերկրները: Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնից հետո մեզ այլ ևս չեն կաշկանդում մասնավոր կապիտալի կապանքները: Մենք համարձակ կարող ենք ոգնութեան կանչել նորագույն տեխնիկան սոցիալիստական շինարարութեան համար: Մենք ընդարձակորեն կարող ենք կիրառել ելեկտրիֆիկացիան տրանսպորտի մեջ:

Կենտկոմի պլենումը նշել է, վոր մեզ հարկավոր են ուժեղ շոգեկառքեր, 50—60 տոննա պարունակող վագոններ, գորեղ շարժական կազմ: Բացի այդ, մենք պետք է վերակառուցենք ճանապարհները, ուժեղացնենք կապը, բարելավենք ջրի մատակարարումը, մեքենայայինք բեռնաբարձման և բեռնաթափութեան աշխատանքները:

Բայց դա քիչ է: Մենք պետք է մոտազա տարիներում շինենք նորանոր յերկաթուղիներ, ուժեղացնենք յերկաթուղային շինարարութիւնը: Արտասահմանում յերկաթուղային ճանապարհների կառուցումը պատերազմից հետո համարյա դադարել է: Որինակ, Ամերիկան 1916 թվից հետո վոչ մի ճանապարհ չի շինել: Անգլիան մինչև այժմ չի վերականգնել իր մինչպատերազմյան ապրանքատարութիւնը, մինչդեռ Խորհրդային Միութեան ապրանքատարութիւնը 1913 թվականի հետ համեմատած ավելացել է 150% -ով: Մեզ հարկավոր են նորանոր գծեր, վորպեսզի ճանապարհ տանք Կարագանդի քարածխին, ապահովենք Ուրալ-Կուզնեցկի կոմբինատի ավարտը և այլն:

Պարզ է ինքնին, վոր այժմ ավելի քան յերբ և է, տրանսպորտը կարիք ունի մեր արդյունաբերութեան ոգնութեանը:

Տրանսպորտը պիտի ստանա 1931 թվին 1,038 շոգեկառք, 47,400 ապրանքատար վագոններ և ցիստերներ և 1,467 մարդատար վագոններ:

Այսպես է վորոշել Կենտկոմի հունիսյան պլենումը:

Յեւ մեր կուսակցութեան Կենտկոմի այդ վորոշումը ուժեղ խթան պիտի լինի տրանսպորտի հեղափոխական վերակառուցման, վորը ներկայումս հանդիսանում է սոցիալիստական շինարարութեան յետամնաց վայրը, ու այդպիսով ապահովի արդյունաբերութեան զարգացումը և նոր հսկաների, հարյուրավոր նոր գործարանների և ֆաբրիկների գործի գցելը:

ԽՍՀ Միութեան ժողովրդական տնտեսութեան հնդամյա պլանը, վոր կառուցված է գիտական հիմքով, ամեն տեսակետից անվիճելիորեն ոժանդակում է մեր արդյունաբերական կենտրոնների ամենից ձեռնտու տեղափոխութեան: Արդյունաբերական հին ուսյոնները — Մոսկվա, Լենինգրադ և Դոնբաս, — վորտեղ ներկայումս կենտրոնացած է պետական արդյունաբերութեան բոլոր հիմնական ֆոնդերի 85% -ը, պահպանում են հնգամյակի վերջումս ել իրենց տեղերը, վորպես առաջավոր ուսյոններ, վորոնք սպասարկում են արդյունաբերութեան ամենաբարդ ճյուղերը: Բայց հնգամյակը միաժամանակ առաջ է քաշում ազգային յետամնաց ծայրագավառները, քարձբացնում է նրանց բաժինը արդյունաբերութեան ընդհանուր վերելքի մեջ:

Մեր գործարանները և ֆաբրիկները ընդհուպ մոտենում են հումուլթի աղբյուրներին: Շարժումը կատարվում է արևմուտքից դեպի արևելք: Մենք գիտեցինք, վոր Ուրալում և Սիբիրում ստեղծվում է յերկրորդ քարածխային-մետալուրգիական բազա Սորեր-դային Միության համար: Կուզբասը և արևելյան այլ ուայոնները բարձրացնում են իրենց արդյունաբերական ֆոնդերի տեսակարար կշիռը մինչև 19;40⁰/₀, ավելի քան յերկու անգամ այժմյանի համեմատությամբ: Հին ուայոնները շարունակում են զարգանալ հախուռն թափով, սակայն նրանց բաժինը ընկնում է մինչև 71% -ի:

Ընդհանուր առմամբ, հնգամյակը հիմք է տալիս պլանային և նպատակահարմար կերպով ինդուստրացման յենթարկելու Սոր-հրդային Միության բոլոր ուայոնները, և վոչ միայն հին ուայոնները, վորտեղ մինչև հեղափոխությունը կենտրոնացած էր ուսական կապիտալի աճող ուժը, վորպես բուռնցքի մեջ:

Ռուսական կայսրության նախկին գաղութներում և կիսագաղութներում նոր արդյունաբերական կենտրոններ ստեղծելը վճռական հարված հասցրեց մեծապետական շովինիզմին և Ռուսաստանում ապրող ազգերի անհավասարությանը:

Սորերդային Միության արդյունաբերության անդամոխության հետ միասին Կենտկոմի հուսիսյան պլենումը շեղեց մի շարք այլ տեսակի արդյունաբերական ձեռնարկությունների տեղափոխության անագին նշանակությունը, այն է՝ քաղաքներից դեպի կոլխոզային ուայոնները:

Մեր որերում քաղաքները աճում են զարմանալի արագությամբ—ուայոնական կենտրոններում, արդյունաբերող գյուղերում, քարածխի հարևանությամբ, հանքերի մոտ: Ընկեր Ստալինը ազրարադետ-մարքսիստների կոնֆերանսում արտասանած իր ճառում նախատեսում է նոր արդյունաբերական ոջախների արագագույն զարգացումը գյուղերում: Յեվ մենք տեսնում ենք, վոր քաղաքի և գյուղի անիժյալ հակադրությունը, վորը պահպանվել է դարերի ընթացքում, հիրավի սկսել է չքանալ— և այն էլ արագացած թափով— վերակառուցման շրջանում: Գաղաքը իր յերեսը «գարձրել է գյուղին», իսկ գյուղը իր հերթին՝ «գարձրել է յերեսը դեպի քաղաքը»:

Յեվ դրանում զարմանալի վոչինչ չկա, վորովհետև քաղաքի և գյուղի սահմանները սկսում են «ծածկվել» արդյունաբերական ձեռնարկներով:

Բանվոր դասակարգը ոգնում է կազմակերպելու նոր արդյունաբերական ոջախներ գյուղացիական ուայոններում, նոր քաղաքներ և ավաններ շինելուն և մերժում է տասնյակ վիթխարի քաղաքներ-պոլիպոդներ ստեղծելու միտքը, ձգտելով հարյուրավոր և հազարավոր սոցիալիստական քաղաքներ կառուցելու:

Լենինը շարունակ կապում էր քաղաքային տնտեսության հարցը քաղաքի և գյուղի միջի հակադրության հարցի հետ, արդյունաբերության և յերկրագործության միացման հետ: Լենինը ցույց էր տալիս այն ճանապարհները, վորոնք մի կողմից պիտի վոչնչացնեն գյուղական յետամնացությունը և մյուս կողմից՝ «հսկայական մասսաների հակաբնական կուտակումը մեծ քաղաքներում»:

Մեր աչքի առաջ տեղի յե ունենում «մարդկության» նոր «շերտավորումը» (Լենին): Հասկանալի յե, վոր այդ պայմաններում քաղաքային տնտեսության հարցերը դուրս են գալիս քաղաքային բարեկարգության «սովորական» հարցերի շրջանակներից: Ահա թե ինչու Կենտկոմի հուսիսյան պլենումը այդպես ուժեղ էր դրել քաղաքային տնտեսության խնդիրները՝ բնակարանային շինարարության, կոմունալ շինությունների, ջրանցքների, քաղաքային տրանսպորտի հարցերը:

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո բանվոր դասակարգի բնակարանային պայմանները զգալի չափով փոխվել են դեպի լավը:

Հեղափոխության տարիներում, խոնավ նկուղներից և կիսանկուղներից, գետնափոր խրճիթներից և անկյուններից տեղափոխվել են հին տները հարյուր հազարավոր բանվորներ (մոտ 500 հազար բանվոր միմիայն Մոսկվայում): Բացի այդ, վերջին 5 տարվա ընթացքում Սորերդային Միության սահմաններում բնակարանային շինարարության գործի մեջ է դրված 3.500 միլ. ուրբլի: Իրա շնորհիվ ավելի քան մի միլիոն բանվորական բնտանիքներ ապրում են նոր տներում, իսկ այս տարի նոր տները կտեղափոխվեն նորից 600.000 բանվոր ընտանիքներ:

Այդ թվերը չափազանց պերճախոս են:

Մեր կուսակցութեան Կենտկոմի հունիսյան պլենումը Մոսկվայի որինակով պատկերացրեց վոչ միայն բնակարանային խնդրի բարելավումը, այլ և ամբողջ քաղաքային տնտեսութեան, մանավանդ վերջին տարիներում: Մոսկվայում տրամվայի ցանցը ավելացել է 262 կիլոմետրից (1913 թ.), 422 կիլոմետրի (1931 թվին), այսինքն՝ 61%-ով, ջրմուղու ցանցը 537-ից բարձրացել է 805 կիլոմետրի (50%), կանալիզացիան 447-ից 627-ի (40%), ելեկտրական լուսավորութեանը ավելացել է 340%-ով, նոր սալահատակած փողոցները բռնում են 2 միլիոն քառակուսի մետր տարածութեան, վորոնցից 600 հազար մետրը կատարելագործված ձևով է շինված:

Ի՞նչ են ասում այդ փաստերը, Դրանք վկայում են, վոր քաղաքային տնտեսութեան մեջ տեղի յե ունեցել վորոշ առաջադիմութեան, վոր — ինչպես նշել է Կենտկոմի պլենումը, — «քաղաքային տնտեսութեանը հիմնականում ավարտել է վերականգման շրջանը և անցել է վերակառուցման շրջանին»: Այդ թվերը սակայն ցույց են տալիս նաև, վոր աճման թափի կողմից քաղաքային տնտեսութեանը բայց և այնպես յետ է մնում յերկրի ինդուստրացումից, ամբողջ սոցիալիստական շինարարութեանից: Նորից վերջնենք բնակարանային հրապարակը: 1913 թվին, յերբ քաղաքի բնակչութեանը աճում էր 8,40%, բնակարանները ավելանում էին միայն 4,3%-ով: Բնակարանների անբավարար աճելու պատճառով բնակարանային հրապարակի միջին նորման պակասել է 1926 թվի նորմայի դիմաց 1,4 քառակուսի մետրով: Ուրեմն հասկանալի յե, թե ինչու բնակարանային ֆոնդը չի բավականանում գոհացնելու համար (թեև ուղ սանիտարական ամենամինիմալ չափով) այն բանվորներին, վորոնք ապրում են քաղաքում: Հարկավոր է նորանոր տներ շինել, ել չենք խոսում այն մասին, վոր անհրաժեշտ է կարգին խնամել հին տները, վորպեսզի նրանք ժամանակից առաջ չփչանան:

Մեր արդյունաբերութեանը տարեց-տարի աճում է, նոր բանվորների թիվը մեծանում է, մենք յետ ենք մնում այդ աճից ու հնարավորութեան չունենք տալու բանվորներին հարկավոր բնակարաններ: Նոր տներ շինելու գործում մենք յետ ենք մնում: Մոսկվայում, որինակ, արդյունաբերութեանը ավելացել է 200%-ով, իսկ քաղաքային տնտեսութեանը միայն 50%-ով:

Մենք յետ ենք մնում նաև կոմմունալ տնտեսութեան մեջ: Մեր քաղաքների կիսից ավելին չունեն ամենաանհրաժեշտ կոմունալ հիմնարկութեանները, չունեն ջրմուղներ, իսկ վորտեղ ել վոր կան ջրմուղներ, դրանք չեն կարողանում սպասարկել ամբողջ բանվոր բնակչութեանը: Տրամվայ կա ՌՍՖՍՀ միայն 29 քաղաքում: Քաղաքների $\frac{2}{3}$ -ը նույնիսկ հասարակական բաղնիսներ չունի: Ամբողջ Դոնբասում կա ընդամենը... 11 բաղնիս:

Ջարգացող հին քաղաքների շարքում, վորոնք պահպանում է մեծացնում են իրենց արդյունաբերական նշանակութեանը, մենք տեսնում ենք նոր արդյունաբերական կենտրոններ, վորոնք յերբեմն ծագում են ուղղակի չոր դեպքի վրա, ինչպես, որինակ, Դնեպրոստրոյը, Մագնիտագորսկը: Նոր ստեղծվող կենտրոններում տեղի յե ունենում հսկայական շինարարութեան: Վերջին յերկու տարիների — 1930 և 1031 — ընթացքում նոր շինութեաններ են կառուցվել և մասնավորապես պատրաստվել են շինանյութեր 11 նոր արդյունաբերական կենտրոններում՝ 1.292 միլիոն ռուբլու: Այդ նույն ժամանակամիջոցում 5 հին խոշորագույն կենտրոններում (Մոսկվա, Լենինգրադ, Իվանովո-Վոզնեսենսկ, Սարկով, Դնեպրոպետրովսկ) մտցվել է քաղաքային շինութեանների մեջ 700 միլիոն ռուբլի, իսկ 6 կիսանոր արդյունաբերական կետերում (Ռոստով-Դոնի վրա, Յարոսլավլ, Ստալինգրադ, Նիժ.Նովոգորոդ, Լիպեցկ, Սվերդլովսկ) — 557 միլ. ռուբլի:

Այսպիսով մենք տեսնում ենք, վոր մացրած դրամագլուխների մեծ մասը հատկացվում է վոչ թե հին քաղաքերին, այլ նորերին, վորոնք հետզհետե անցնում են խոշորագույն արդյունաբերական կենտրոնների շարքը: Նոր քաղաքները զարգանում են բանվորական ավաններից, ռայոնական դյուդսկան կենտրոններից և այդ կապված է շրջանների լիկվիդացիայի և խոշոր սովխոզներ, կոլխոզներ և մեքենա-արակտորային կայաններ կազմակերպելու հետ:

Կուսակցութեանը մերժում է թե աջ և թե «ձախ» թեքումները՝ նոր արդյունաբերական կենտրոններ կառուցելու գործում: Կապիտալիզմը ստեղծել է բնակչութեան անբնական տեղավորումը այն նպատակով, վոր կարելի լինի ավելի մեծ շահով շահագործել բանվոր դասակարգին: Հակառակ այդ-ոպորտունիստական բանակի յերկչոտ «քաղաքադեաներին», մենք արմատապես փոխում ենք

աշխատավորներին տեղավորումը՝ ամբողջակամ քաղաքային տնտեսությունը և բարեկամակամ բանվոր բնակչությունը լայն մասսաներին նյութական-կենցաղային դրուժյունը:

Բայց մենք պայքարում ենք նաև «ձախ ֆոնդի» դեմ, յերբ մեզ ասում են, վոր քաղաքները մեռնում են, վոր պետք է «արխիվ գցել հին քաղաքները» և այլն: Այդ «ձախ» խոսքերի տակ թագնված է մանր-բուրժուական ատելությունը բանվորական կենտրոնի դեմ և բանվորական մասսան գինաթափ անելու և բաժան-բաժան անելու ցանկություն:

ՀԱՍՏՆԱՐՀԱՅԻՆ-ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՂՔՈՒԹՅՈՒՆ

Չարաչար կերպով ջարդ ու փշուր յեղան բուրժուական պրոֆեսուր-ֆեասարներին և աջ ոպորտունիստներին բոլոր մարգարեյություններն ու «թեորիաները»: Բոյլընիկական համարձակ տեմպերը վճռական հաղթություն տարան թե արդյունաբերության մեջ և թե կոլխոգային դաշտերում:

Նորոք հանրայնացրած տնտեսությունը, չնայած մի շարք տակավին չշտկված պակասություններին, վորոնք մասնավորապես կապված են բերքի բաշխման հետ, անհամեմատ ավելի շահավետ դուրս յեկավ, քան մանր-անհատական տնտեսությունը: Բուրժուական թեորիան մանր տնտեսության կայունության մասին սապնի պղպլակի պես ողն է ցնդում: Բավական է ասել, վոր մեր հսկաները արտադրում են ամենաեթան հացը՝ «Իրզանտի» (սովխոզ № 1) հացահատիկի ինքնարժեքը յերկու անգամ պակաս է միջակ տնտեսության արտադրած հացի ինքնարժեքից: Նույնիսկ գյուղացիական ինվենտարի հասարակ գումարումը տալիս է մեծ արտադրական եֆֆեկտ:

Ներկայումս մենք կանգնած ենք դժվարագոյն, բայց մի փառավոր խնդրի առաջ, — հսկայական հաջողությունների հիման վրա մշակել նոր գյուղատնտեսական հնգամյակ, վորը ազատ լինի կյանքից արդեն յետ մնացած նախորդ պլաններից: Նոր հնգամյակը, ի զանազանություն հին պլաններից, պետք է ունենա վորպես ղեկավարող գաղափար, վորպես դրոշակ — համատարած

կոլեկտիվացման ավարտը հնգամյակի վերջում և կուլակություն, վորպես դասակարգի, լիկվիդացիան այդ հիման վրա:

Մենք պետք է կառուցենք և կկառուցենք հացահատիկների նորանոր հսկայական գործարաններ՝ շինված տեխնիկայի վերջին խոսքի համաձայն: Մենք պետք է ձգտենք ամենամեծ տեմպերի՝ գյուղը տեխնիկապես զինելու, գյուղական տնտեսությունը, ինչպես և գյուղատնտեսական տրանսպորտը, մեքենայացնելու և ելեկտրիֆիկացիայի յենթարկելու, ուժեղացնելու հիմնական շինարարությունը և գյուղատնտեսական ուսուցիչների արտադրական մասնագիտացումը: Բացի դրանից, մենք պետք է ձգտենք արմատական հեղաշրջման՝ բերքը բարձրացնելու գործում: Այդ բանում մենք յետ ենք մնացել նույնիսկ հին պլաններից:

Առանձին ուշադրություն պիտի նվիրել հումուրի բաղային: Չարագնացելով մեր տեխնիկական կուլտուրաները, ընդարձակելով բամբակի, ձակընդեղի ցանքսը, մենք պակասեցնում ենք ապրանքային սովը յերկրում և բարձրացնում բանվորների իրական աշխատավարձը: 1931 թվականի պլանում տեխնիկական կուլտուրաների ցանքսի հրապարակի աճը նշված է 4 միլիոն հեկտար կամ 37%: Իս, անշուշտ, նոր դարկ կտա թեթև ինդուստրիայի զարգացմանը:

Նոր գյուղատնտեսական հնգամյակը պետք է լինի և կլինի կուսակցություն և բանվոր դասակարգի այդ քաղաքականության իրագործման գնդը: Նոր գյուղատնտեսական հնգամյակը պետք է լինի և կլինի պայքարի գործիք լայն սոցիալիստական գրոհի՝ ժողովրդական տնտեսության ամբողջ ձակատում, դասակարգային պայքարի գնդը:

Կուլակները ամեն կերպ ձգտում են խանգարել կոլխոգային շարժումը, դրա համար ել դասակարգային պայքարը, չնայած վոր սոցիալիզմի ուժերը գյուղում հսկայական չափով մեծացել են, — սրվիլ ե: Կուլակները խոշոր պարտություն են կրել, բայց նրանք շարունակում են կռվել: Սակայն կոլխոգների և սովխոզների զարգացման չթուլացող տեմպերը ապահովում են սոցիալիստական սեկտորի վճռական հաղթությունը գյուղում:

Սորհուրդների VI համագումարը հրահանգել է հասցնել ցանքսի հրապարակը սովխոզներում 1931 թվին մինչև 9,5 միլիոն հեկտարի, 1932 թ. — մինչև 14 միլիոն հեկտարի, 1933 թ. —

մինչև 19 միլիոն հեկտարի: Այդ թվերի մեջ մտնում են՝ Հացահատիկների Տրեստի գծով — 9,5 միլիոն հեկտար, անասնաբուծական գծով — 6 միլիոն հեկտար, Սայուզսախարի գծով — 1.150 հազար հեկտար, տեխնիկական կուլտուրաների գծով (առանց Սոյուզսախարի) — 1.150 հազար հեկտար, սերմացուների (Սոյուզսեմենովոր) գծով — 800 հազար հեկտար:

Համագումարը հավանություն է տվել մեքենա-տրակտորային կայանների շինարարությունը 1931 թվին (մ.-տ. կայանների թիվը հասցնվելու յե 1040-ի, այդպիսով տրակտորների ուժը լինելու յե 1 միլիոն ձիու ուժի հավասար): Համագումարը նշել է, վոր այսպիսով Խորհուրդների V համագումարի սահմանած հնգամյա պլանը մեքենա-տրակտորային կայանների շինարարության վերաբերմամբ գերակատարվում է 8 անգամ: Այնուհետև համագումարը առաջ է քաշել հնգամյակի վերջում մեքենա-տրակտորային կայանների միջոցով տրակտորային և կենդանի քարշով միասին 70—80 միլիոն հեկտար կոլխոզային ցանքանք կատարելու խնդիրը, միաժամանակ նախադրուշացնելով, վոր «ձիու ուժի նշանակությունը չթերագնահատվի»: Այդ վիթխարի խնդիրների իրագործումը նշանակում է սոցիալիզմի վճռական հաղթությունը, նշանակում է, վոր սոցիալիստական սեկտորը տիրել է ամբողջ ժողովրդական տնտեսության բոլոր լծակներին:

Սովխոզների աճման բոլորակալական բարձր տեմպերը վորոշում են նրանց ահազին դերը գյուղի սոցիալիստական վերակազմության գործում: Առանց հանրայնացված խոշոր գյուղական տնտեսության այդ կետերի, առանց հացահատիկների սովխոզների, վորպես «գյուղի հին կարգերի վերակառուցման հիմնական վողնաշարի» (Ստալին), մենք չենք կարող վճռական հաղթություն ունենալ կոլխոզային շինարարության գծով:

Հացահատիկների սովխոզները տալիս են պետությանը բարձր ապրանքային պրոդուկցիա: Յերբ յերեք տարի առաջ մեր կուսակցությունը վորոշում կայացրեց սովխոզներ կազմակերպելու մասին, նա հույս ուներ հնգամյակի վերջում «ունենալ նրանցում 17,5 միլիոն ցենտներ հաց»: Բայց հացահատիկների սովխոզները այս տարի, այսինքն ժամանակից յերկու տարի առաջ, կտան 43 միլիոն ցենտներ, վորոնցից պետության տրամադրության տակ կլինի մոտ 20 միլիոն ցենտներ ապրանքային հաց:

Թե վորքան մեծ են մեր հաջողությունները գյուղական տնտեսություն մեջ, կարելի յե դատել այս փաստերից. կոլխոզային գյուղացիությունը դեռևս 1931 թվի գարնանը գերազանցել է իր քանակությամբ յեվրոպական վեց պետությունների ազգաբնակչությունների թիվը միասին վերցրած, այն է՝ Ավստրիայի, Բելգիայի, Բուլգարիայի, Դանիայի, Լատվիայի և Լիտվայի: Կոլխոզային տարածությունների վրա կարող են տեղավորվել Գերմանիայի, Ֆրանսիայի, Իտալիայի տերիտորիան՝ Լեհաստանի հետ միասին: Կոլխոզային շինարարության վերաբերմամբ հնգամյակը կատարված է $2\frac{1}{2}$ տարում, ըստ վորում մեկ և կես անգամ գերազանցելով:

Կազմակերպված հացամթերումը այս տարի կազմելու յե ընդհանուր հացամթերումների առնվազն 92—94%, ներառյալ նաև չքավոր և միջակ անհատականների հանձնելիք (վաճառելիք) հացը, վոր նրանք կոնտրակտացիայի հիմունքով պիտի տան:

Բայց չափազանց մեծ սխալ կլինի յենթադրել, վոր կազմակերպված հացամթերումը մեղանից վոչ մի ջանք չի պահանջում, և վոր հացը պետությունը հարկավոր չափով կհանձնվի բնականաբար, միայն իշխանություն հրամանով:

Մեր առաջն է անցյալ տարվա խրատական որինակը: Մենք գիտենք, վոր մինչև այժմ շնորհիվ մի քանի կազմակերպությունների հանցավոր անհողություն, քայլազյուղություն և անպատասխանատվություն, մի շարք վայրերից դուրս չեն հանել հացը, վոր անցյալ տարի յեր դեռ մթերված և նորոգված չեն հին մթերանոցները:

Ամեն մի բանվոր հասկանում է, վոր բավական չե միայն ցանել հացահատիկը, — այլ հարկավոր է նաև հավաքել՝ վորչափ կարելի յե՝ քիչ կորուստներով, իսկ ապրանքային հավելումները ժամանակին հանձնել կառավարությունը:

Յեթե մենք այս տարի ամեն մի հեկտարի բերքը ավելացնենք $\frac{1}{2}$ ցենտներով, այդ դեպքում Խորհրդային Ֆեդերատիվ Ռուսաստանում կհավաքենք մոտ 50 միլիոն ցենտներ հացի հավելում: Բայց, հավելյալ պրոդուկցիայի համար, ի հարկե, հարկավոր է ուժգին պայքարել:

Հավասարեցման վերացումը և դա պայմանավորված (զգե՛նի) փոխարինելը անխտիր բոլոր աշխատանքներում, պիտի անցկացնել,

միաժամանակ վերացնելով դիմազրկությունը ինվինտարի նկատմամբ, — հարկավոր ե ամբացնել տրակտորներին, մեքենաներին և ձիերին աշխատավորների մշտական կազմ:

Աշխատանքի կանոնավոր հաշվարկության և կազմակերպության համար վարած պայքարը ամենից առաջ հանդիսանում է պայքար մանր-բուրժուական տարրերի դեմ, պայքար՝ աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման համար, պայքար կուլակի դեմ, վորը իր գրոշակի վրա գրել է հերթական լուղունգը — «հավասարեցումն»:

Չդեղչինան (փոխանակ որավարձի) հարվածում է մանր-բուրժուական ձգտումը՝ յեկամուտները «հավասար կերպով» բաժանելու գործում, հարվածում է այն ձգտումը, վորը դեռևս պահպանվել է կոլխոզային գյուղացիության մեջ, վորովհետև՝ «արտելում չի ավարտվում, այլ միայն սկսվում է նոր հասարակական դիսցիպլինայի ստեղծման գործը, գյուղացիներին սոցիալիստական շինարարության սովորեցնելու գործը» (Ստալին):

Առանց մի շարք կոնֆլիկտների, առանց դժվարությունների այդ գործը չի հաջողվի: Վ. Ի. Լենինը գրել է, վոր «մարդկայի պատմության մեջ բռնի աշխատանքի մեծագույն փոխարինումը այն աշխատանքով, վորը կատարվում է իր համար, չի կարող տեղի ունենալ առանց բաղխումների, դժվարությունների, կոնֆլիկտների, առանց բռնության՝ պնդարմատ ձրիակերներին և նրանց պնակալիզներին վերաբերմամբ»: Լենինի խոսքերը փառավորապես հաստատվում են կոլխոզային իրականության որինակներով:

Չդեղչինան ունի անվիճելի առավելություններ անհատական և որավարձի սխտեմների դիմաց՝ յեկամուտները բաշխելու խնդրում: Իներենք միայն մի որինակ. «Պրոգրեսս» կոլխոզում (Ուկրայինա) զղեղչինայի բացակայության պատճառով հարկավոր եր լինում բաղուկի ընտրության վրա գործ դնել 28 բանվորական որ, փորփրելու համար՝ 23 որ, ստուգման վրա՝ 16 որ, իսկ զղեղչինայի դեպքում նույն աշխատանքի վրա գործ եր դրվում 16, 10 և 10 որ: Պարզ է, վոր յեկամտի բաշխումը ըստ աշխատորերի (և վոչ թե մարդկանց թվի կամ ուղղակի որերի հաշվով) տալիս է դրական արդյունքներ՝ հաշվի առնելով կոլխոզնիկի աշխատանքի քանակը և վորակը: Միմիայն զղեղչինայի դեպքում են ստեղծվում այնպիսի պայմաններ, վորոնք հնարավորություն են

տալիս իսկապես հասարակականորեն ստուգելու աշխատանքը և աշխատանքի արտադրությունը բաշխելու: Այդ խնդիրը պարզ ձևով ցույց է տրված գյուղատնտեսական արտելի կանոնադրության մեջ, վորը նախատեսնում է, վոր «արտելի անդամների աշխատանքի կանոնավոր կազմակերպության համար սահմանվում են պատրաստանյութի և գնահատության նորմաներ՝ ըստ աշխատանքի առանձին տեսակների, կատարվում է հաշվարկություն՝ աշխատանքի քանակի և վորակի, կիրառվում է աշխատանքի զղեղչի վարձատրություն և որավարձի սխտեմ» (կանոնադրության հոդ. 14):

Չդեղչինայի հետ միասին նոր աշխատանքի հիմքը կոլխոզներում պիտի կազմի բանվոր դասակարգի չափազանց հարուստ փորձը սոցիալիստական մրցության և հարվածայնության գործում, «կոմունիստական աշխատանքի ձիերի» այդ փորձը: Պրոծում, «կոմունիստական աշխատանքի ձիերի» չափ լայնորեն կետարական հասարակայնությունը կարելոյն չափ լայնորեն պիտի տա այդ փորձը շեֆարկյալ ռայոններին և կոլխոզներին: Արդեն այդ ուղղությամբ կատարված առաջին քայլերը ցույց են տալիս, թե վորքան է բարձրանում աշխատանքի արտադրողականությունը խոշոր գյուղատնտեսական արտադրության մեջ հարվածայնության և սոցմրցության շնորհիվ: Իրիզաղը կոլխոզներում դառնում է աշխատանքի կազմակերպության հիմնական ձևը:

Աշխատանքի կանոնավոր կազմակերպությունը կոլխոզներում, այնտեղ գտնվող տեխնիկական միջոցների կանոնավոր ոգտագործումը վոչ միայն կոլխոզնիկների գործն է, այլև բանվոր դասակարգի, վորը ղեկավարում է գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման գործը, ղեկավարում է յերկրի ամբողջ սոցիալիստական շինարարությունը:

Կուսակցության Լենինյան Կենտկոմը հաշվի առնելով հսկայական հաղթությունները ըրոր ձակատներում, վստահությամբ հայտարարեց իր վերջին ղեկտեմբերյան պլենումում.

«Պլանի իրագործումը կոլեկտիվացման ասպարիզում անպայման գերակշռություն կտա սոցիալիստական տարրերին անհատական սեկտորի դիմաց գյուղում, կամրացնի բանվոր դասակարգի կապը գյուղացիության աշխատավոր մասսաների հետ և կավարտի Նորհրդային Միության սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցումը: Դա կլինի համաշխարհային-պատմական նշանակություն ունեցող հաղթություն»:

ՊԱՅՔԱՐ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱԿԱՆ ՇԵՂԱՓՈՒՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ժողովրդական տնտեսության սոցիալիստական վերակառուցումը պահանջում էր խիստ բեկումն կուլտուրական ճակատում: Պատահական չէ, վոր Համկոմկուսի հենց XV-րդ համագումարը 1927 թ. դեկտեմբերին առաջ քաշեց, վորպես ակտուալ խնդիր — կուլտուրական հեղափոխության խնդիրը: Հետագա շրջանի ընթացքում կուսակցությունը մի քանի անգամ կարևորագույն վճիռներ է կայացրել կուլտուրական շինարարության հարցերի նկատմամբ (մասնագետների կադրերի, անգրագիտության լիկվիդացիայի մասին և այլն):

Ինչպես հայտնի է, մինչև հեղափոխությունը Ռուսաստանը գրագիտության կողմից Յեվրոպայում գտնվում էր ամենավերջին տեղում, Իսպանիայից էլ ցած:

Ցարիզմը մասսայական անգրագիտությունը համարում էր իր նեցուկը և ամեն կերպ կաշկանդում էր պայքարը անգրագիտության դեմ: Կերենշինայի շրջանը այդ կողմից վոչ մի շարժում առաջ չբերեց: Միայն Հոկտեմբերյան հեղափոխությունն էր, վոր ծավալեց մի չտեսնված կուլտուրական շինարարություն և ապահովեց անհամար հնարավորություններ կուլտուրական վերելքի համար:

Որինակ՝ անգրագիտության լիկվիդացիան: Ցարական Ռուսաստանում 1000 հոգուց 777-ը կարդալ չէին իմանում (Գերմանիայում 0,4%, Շվեյցարիայում 0,5%, Անգլիայում 7%): Խորհրդային մարմինների և պրոլետարական հասարակայնության ջանքերով անգրագետների թիվը իջավ 1920 թվին հազարին մինչև 681 մարդու, 1926 թվին — 634: Բայց առանձնապես ուժեղ թափ ստացավ անգրագիտության լիկվիդացիան վերջին տարիները, ըստ վորում հարկավոր է ընդգծել, վոր այդ հաջողությունը ապահովված էր շնորհիվ անգրագետների և կիսագրագետների հետ պարապելու նոր ձևերի և մեթոդների կիրառման (կուլտարշավ, կուլտեստաֆեստ և այլն):

Գրագիտություն սովորողների թիվը 1927—28 թ.թ. հասնում էր 1.565 հազարի, 1928—29 թ.թ. — 2.700 հազարի: Սովորողների այդ թիվը 1929—30 թ.թ. պիտի բարձրանար ըստ պլանի մինչև 7,5 միլիոնի՝ անգրագետների և կիսագրագետների դպրոց-

ների ավելի բարձր տեմպերի և մակարդակի դեպքում: Անգրագետների իսկական ընդգրկումը ուժեղ չափով գերազանցեց այդ պլանային նախագծերը:

Սկզբում 1931 թվին նախագծված էր գրագիտություն սովորեցնել 17,5 միլիոն մարդու, բայց այդ թիվը փոխարինվեց նոր, ավելի բարձր թվով: Սովետական կառավարությունը նպատակ է դրել 1931 թվին վերջնականապես վերացնել անգրագիտությունը և լայն ծավալել ուսումը կիսագրագետ պրոլետարիատի շրջանում քաղաքում և գյուղում՝ բանվորական հասակ ունեցողների մեջ, լիկվիդացիայի յենթարկել անգրագիտությունը և պայքարել կիսագրագիտության դեմ (քաղաքի աշխատավորների մեջ 16—50 տարեկան հաս.) և հիմնականում լիկվիդացիայի յենթարկել գյուղացիության սկզբնական անգրագիտությունը (16—40 տարեկան հասակ ունեցողների մեջ)՝ համատարած կոլեկտիվացման ուսյուններում:

Անգրագիտության վերացման այդ հսկայական ծրագիրը պահանջում էր սովորողների թիվը հասցնել առաջին կիսամյակում 21,3 միլիոնի և յերկրորդ կիսամյակում (1931 թ.) 25 միլիոնի: Անգրագիտությունը վերացնողների քանակությունը 1931 թվին 4 անգամ ավելի մեծ է, քան կուլտուրական հնգամյակի նախատեսած քանակությունն էր, վոր կազմել էր Խորհրդային Համաիտությունական համագումարը 1932—33 թվականի համար: Ավելին կասենք. ամբողջ հնգամյակում յենթադրվում էր սովորեցնել 18—19 միլիոն մարդ, այնինչ միայն 1931 թվին սովորելու յեն 21—25 միլիոն աշխատավորներ: Պարզ է ամենքի համար, վոր կուլտուրական հեղափոխությունը Խորհրդային Միության մեջ դատարկ խոսք չէ: Կուլտուրական հեղափոխությունը հրամայողաբար բաղխել է ղուռը և գրավել է իր պատշաճ տեղը՝ ինդուստրացման և կոլեկտիվացման շարքում:

Այդ մասին կարելի է դատել վոչ միայն անգրագիտության վերացման դպրոցներում սովորողների թվից:

Անցնենք կուլտուրական շինարարության մի ուրիշ կարևորագույն ճյուղին — ընդհանուր ուսուցմանը: Այստեղ ևս մենք տեսնում ենք զուտ բոլորակական տեմպեր, վորոնց վոչ մի յերկիր դեռևս չի գերազանցել:

Ցարական Ռուսաստանում նույնիսկ ամենաբարձր տեմպերի տարիներում (1905—1914 թ.թ.) սկզբնական ուսուցման աճը

կազմում եր 45,2%, մինչդեռ այդ աճը Խորհրդային Ֆեդերատիվ Ռուսաստանում միմիայն 1923—31 թ.թ. կազմում եր 105,2%: Ինքնակալության ժամանակ ընդհանուր ուսուցման հարցը դրվել է մի քանի անգամ, բայց միաժամանակ մատնանշվում եր այդ հարցի անիրագործելի լինելը: Ժողովրդական «լուսավորության» մինիստրութիոնը ամենահամոզիչ յեղանակով ապացուցում եր, վոր Ռուսաստանում կարելի չե ընդհանուր ուսուցումն մտցնել միայն... 125 տարուց հետո: 1911 թվին կալվածատիրական գեմատվային համագումարում ընդհանուր ուսուցման համար «մարտնչողներից» մեկը, մի վրմն Յեդերսկիյ, հայտարարեց, վոր «առնվազն մի ամբողջ սերունդ կանցնի, մինչև վոր ընդհանուր ուսուցման գաղափարը իսկապես կիրագործվի»:

Ի՞նչ ենք տեսնում մենք դործնականում: Հնգամյա պլանի վերջնական վարիանտով ընդհանուր ուսուցումն մտցնելու պլանը պիտի կատարվի ամբողջ Խորհրդային Միության մեջ հնգամյակի վերջում, այսինքն 1932—1933 թվին: Սկզբնական դպրոցներում սովորողների թիվը ըստ պլանի բարձրանում է 9,942 հազար աշակերտից (1927—1928 թ.) մինչև մոտավորապես 17.000 հազարի՝ 1932—33 թվին: Ուսուցիչների բանակը ավելանում է 264,6 հազարից (1927—28 թ.) մինչև 440 հազարի (1932—33 թ.):

Ըստ այսմ գյուղը և յետամնաց ժողովուրդները հասում են պրոլետարական քաղաքին և արդյունաբերական կենտրոնական ուսյուններին: Բոյլշևիկական բարձր տեմպերը թույլ են տվել մտցնել յերեխաների ընդհանուր պարտադիր սկզբնական ուսուցումը 8—10 տարեկան հասակում ավելի վաղ, քան յենթադրվում եր, այսինքն հնգամյակի վերջնալուց առաջ, այն է՝ 1930—31 թվից: 1930—31 թվականից ընդհանուր ուսուցման մեջ կանցնեն նաև 11 տարեկան յերեխաները: Միայն ամենայնտամնաց ազգային հանրապետութիւնները և շրջանները իրավունք են ստացել մտցնելու ընդհանուր ուսուցումը ավելի ուշ, այսինքն հնգամյակի վերջում:

Համկոմկուսի Կենտկոմը պարտադիր է համարել նաև 11—12 տարեկան մանուկների ուսուցումը, վորոնք չեն յեղել սկզբնական դպրոցներում:

«Գլխավորն այն է այժմ, վոր անցնենք պարտադիր սկզբնական ուսուցման, — ասել է ընկ. Ստալինը Համկոմկուսի XVI-րդ

համագումարում: — Յես ասում եմ «գլխավորը», վորովհետև նման քայլը կլիներ վճռական՝ կուլտուրական հեղափոխության գործի մեջ: Իսկ վաղուց հասել է ժամանակը՝ անցնելու այդ գործին, վորովհետև մենք այժմ ունենք բոլոր անհրաժեշտ տվյալները՝ կազմակերպելու համար ընդհանուր սկզբնական ուսուցումը Խորհրդային Միության ուսյունների ճնշող մեծամասնության մեջ»: Համկոմկուսի XVI-րդ համագումարից մի տարի անցած Խորհրդային Միության համարյա բոլոր ուսյունները հիմնականում ընդգրկել դպրոցական հասակ ունեցող յերեխաներին և մտցրել են պարտադիր սկզբնական ուսուցումը:

Մինչդպրոցական դաստիարակութիւն, սկզբնական ուսուցում — դրանք նախապատրաստական աստիճաններն են սոցիալիստ. շինար. գիտակից մասնակիցներ պատրաստելու համար: Հետեյալ աստիճանը յոթնամյա դպրոցներն են՝ բարձր տիպի դպրոցները, վորոնք հին ժամանակ կոչվում եյին «միջնակարգ դպրոցներ»: Ո՞ւմ համար էյին ցարական ժամանակ միջնակարգ դպրոցները — գիմնազիաները, ռեալական դպրոցները, պրոգիմնազիաները և այլն: Միջնակարգ դպրոցներում սովորողների դասակարգային կազմի մասին ցարական ժամանակում վկայում են հետեյալ տվյալները (առ 1-ն հունվարի 1914 թ.). 100 աշակերտից 25-ը ազնվականների և չինոյլեիկների վորդիններն էյին, 5-ը տերտերների, 10-ը վաճառականների, 32-ը քաղքենիների և սեփական արհեստանոցներ ունեցողների, 26-ը կուլակների և ունևոր գյուղացիների: Բանվորների յերեխաները և չքավոր ու միջակ գյուղացիների յերեխաները, չնչին բացառութեամբ, հնար չուներին արտոնյալ դպրոցն ընկնելու: Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնից հետո հին գիմնազիան կործանվեց և նրա ավերակների վրա ստեղծվեց աշխատավորական դպրոցի յերկրորդ աստիճանը: Ներկայումս յոթնամյակները վերակազմվում են ֆարրիկ-գործարանային յոթնամյակների տիպով, պոլիտեխնիկացիայի հիմունքով, այսինքն՝ միացնելով թեորիան պրակտիկայի հետ և ծանոթացնելով սովորողներին արտադրության բոլոր հիմնական տեսակների հետ: Յոթնամյակի կազմի բանվորացումը տեղի յե ունենում արագագույն տեմպերով: Յոթնամյակներում սովորողների թիվը պիտի հասցնել ըստ պլանի 1.250 հազարից (1927—28 թ.) մինչև 1.843 հազարի՝ հնգամյակի վերջում: Պետք է նկատենք այստեղ, վոր

սովորողները թիվը քաղաքում բարձրանում է 883 հազարից մինչև 1.230 հազարի, այսինքն՝ 39,3% -ով, իսկ գյուղում մինչև 613 հազարի, այսինքն՝ 67% -ով: Դրանով ստացվում է քաղաքի և գյուղի հակադրման աստիճանական վերացում:

Առանձին հաշվարկության պիտի առնել այսպես կոչված ֆաբրիկ-գործարանային յոթնամյակները՝ քաղաքում և գյուղացիական յերթասարգության դպրոցները՝ գյուղում, վորոնց որինակով վերակառուցվում է դպրոցական կրթության ամբողջ սիստեմը: Բարձր տիպի դպրոցը Խորհրդային Միության մեջ հիմնականում ծառայում է վորակյալ բանվորական ուժ մշակելու գործին և գիտակից մարտիկներ պատրաստելուն սոցիալիստական շինարարության համար:

Վերակառուցման շրջանի հենց սկզբից Խորհրդային Միության մեջ ուժեղ կերպով զգացվեց վորակյալ բանվորական ուժի, կադրերի պակասություն: Բերնք մի քանի որինակներ, ժողովրդական տնտեսության այնպիսի կարևոր ճյուղի նկատմամբ, ինչպես սիլիկատների և շինանյութերի արտադրությունն է, տեխնիկոմներում կային ընդամենը 230 սովորողներ, մինչպես հնգամյա պլանի սկզբնական ծրագրով արդյունաբերությունը պահանջում էր այդ ճյուղերի համար 1930—31 թվին ավելի քան 3.000 միջին վորակի մասնագետներ: Շինարար տեխնիկների կարիքը տասնյակ հազարների յե հասնում, մինչդեռ կան միայն մի քանի հազար ուսանողներ: Նույնը մենք տեսնում ենք նաև գյուղատնտեսական տեխնիկոմների, բարձրագույն դպրոցների վերաբերմամբ:

Հնգամյակի վերջում մասնագետների ընդհանուր քանակությունը կարիքի համեմատ կլինի ընդամենը 1.212.700 մարդ, վորոնցից բարձր վորակի՝ 354.140 մարդ, միջին վորակի՝ 858.560 մարդ, վորոնց թվում 763.600 տեխնիկական-ինգուստրիալ մասնագետներ:

Ինժեներների և տեխնիկների թիվը ավելանալու յե 4 անգամ, գյուղատնտեսական կադրերինը՝ 7,5 անգամ, տնտեսագետներինը՝ 2,6 անգամ: Մասնագետների բոլոր կադրերը ընդհանուր առմամբ ավելանալու յե 4 անգամ:

Ավելացնենք և այն, վոր բոլոր մասնագետների համարյա կեսը, 48% -ը պատրաստվելու յե հնգամյակի վերջում բանվորնե-

րից: Խորհրդային Միության մեջ այդ ժամանակ մենք կունենանք 100.000 բանվոր ինժեներներ: Պարզ է, վոր այդ նախապատրաստությունը պահանջում է միջոցառումների մի ամբողջ սիստեմ: Այդ սիստեմի մեջ ահագին տեղ են բռնում ֆաբրիկ-գործարանային դպրոցները: Դեռևս Մարքսը գրել է, վոր աշխատանքը դաստիարակության և կրթության լավագույն ձևն է: Մարքսը գրել է, վոր ուսումը սերտորեն կապված պիտի լինի արտադրության հետ, վոր ուսուցման հիմք պիտի առնել աշխատանքը, վոր թե ծանր, ֆիզիկական, հյուժող աշխատանքը, այլ թեթև, յերեխայի ուժերին մատչելի և այն էլ պոլիտեխնիկական աշխատանքը, այսինքն այնպիսի աշխատանք, վորը գաղափար է տալիս արտադրության բոլոր կարևորագույն տարրերի մասին, և վոր թե միայն նրա մի կողմի մասին: Արտադրության ուսումնասիրությունը կապված պիտի լինի գիտությունների ուսումնասիրության հետ, վորոնց վրա հիմնվում է յովյալ արտադրությունը, որինակ՝ մաթեմատիկան, քիմիան, մեխանիկան և այլն: Փաբրիկ-գործարանային աշակերտության սովետական դպրոցները և ֆաբրիկ-գործարանային յոթնամյակները մոտ են Մարքսի գաղափարը իրագործելուն աշխատավորական դպրոցի խնդրում, վորը կենսից ջերմ պաշտպանում էր: Ներկայումս Խորհրդային Միության մեջ ուժեղ կերպով ծավալվում է բոլոր դպրոցների պոլիտեխնիզացումը վարից վեր:

Այն հիմնականը, վորը կարմիր թելով անցնում է Խորհրդային Միության ամբողջ դպրոցական սիստեմով, սկսած մեծահասակ անգրագետների և յերեխաների սկզբնական դպրոցներից մինչև բարձրագույն դպրոցները և գիտական-հետազոտական ինստիտուտը, — այդ այն սերտ կապն է, վոր կա դպրոցի և սոցիալնարարության յնդիքների միջև: Կադրերի համար մղվող պայքարը ծավալվում է «տեխնիկային տիրանալ», «գիտությունը տիրանալ» լողունգներով: Բանվորական կրթության միասնական սիստեմը (անգրագիտությունը լուծարող կետեր, միջանկյալ դասընթացներ, արտադրական-տեխնիկական դասընթացներ, բանվորական տեխնիկական դպրոց, տեխնիկում, բարձրագույն տեխնիկական դպրոց) պիտի ապահովի ամեն տեսակ վորակի և նախապատրաստության բանվորների ուսուցումը: Շատ ձեռնարկություններում, վորոնք անցել են յոթամյա բանվորական որին,

ութերորդ ժամը — «ուսուցման ժամը» հատկացվում է պարապ-
մունքներին հենց ձեռնարկության մեջ գտնվող ուսուցման կոմ-
բինատում: «Ամո» գործարանում (Մոսկվա) ուսուցման կոմբինա-
նատում սովորում են ավելի քան 3.000 բանվորներ. այստեղ կան
անգրագիտությունը վերացնող կետ, համաքարային դպրոցներ և
հատուկ դպրոցներ, վորտեղ պատրաստում են բրդադերներ և
վարպետների ոգնականներ, վարպետներ և ինժեներներ: «Ամոն»
միակ գործարան-բարձրագույն տեխնիկական դպրոցը չի Նորհր-
դային Միության մեջ: Բանվոր դասակարգը հաղթում է այն
բոլոր արգելքներին, վորոնք գտնվում են գիտության, ուսման
և տեխնիկայի ճանապարհին: «Մեր առաջ կանգնած է ամբողջ, —
ասել է ընկ. Ստալինը սոցիալիստական արդյունաբերության
աշխատավորների համագումարում — դա կոչվում է գիտություն,
իր բազմաթիվ ճյուղերով: Այդ ամբողջ մենք պիտի վերցնենք,
ինչ գնով ուզում է լինի»: Տեխնիկային տիրանալ, — ահա թե
ինչն է դարձել Նորհրդային Միության պրոլետարիատի հերթա-
կան խնդիրը, այն պրոլետարիատի, վորը իրագործում է սոցիա-
լիստական շինարարության մեծ պլանը:

Կուսակցության և Սովետական իշխանության հզոր զենքն է
հանդիսանում տեխնիկայի և սոցիալիզմի համար մղվող պայ-
քարի մեջ մամուլը, վորը հենվում է 2 միլիոնանոց բանգյուղ-
թղթակիցների ակտիվի վրա: Հեղափոխությունից առաջ Ռու-
սաստանում լրագրների տիրաժը հասնում էր ընդամենը
2.200.000-ի, Նորհրդային Միության մեջ այդ տիրաժը հասել է
առ 1931 թիվը 27 միլիոնի, այսինքն ավելացել է 10 անգամ:
Լույս տեսնող գրքերի անվանագրով Նորհրդային Միությունը
գեռևա 1927 թվից բռնում է առաջին տեղը:

Մամուլը Նորհրդային Միության մեջ հանդիսանում է իսկա-
կան կոլեկտիվ ագիտատոր, պրոպագանդիստ և կազմակերպող:
Հարևանցի կերպով հիշենք կուլտուրական ճակատի սոցիալիս-
տական շինարարության մյուս լծակների մասին:

Հնգամյա պլանը նշում է մասսայական քաղ-լուս հիմնարկ-
ների մեծ աճը: Բանվորական ակումբների թիվը պիտի բարձ-
րանա 25%-ով, հասնի 7646-ի, իսկ ժողովրդական տները և
գյուղացու տները նույնպես պիտի ավելանան 25%⁰-ով և հասնեն
6920-ի: Ակումբները, կարմիր անկյունները ձեռնարկությունների

մեջ և հանրակացարաններում կազմակերպում են բանվորական
մասսաների ազատ ժամերը: Վերջին տարիներում հետզհետե
ավելի լայնորեն են դարգանում այսպես կոչված «հանգստության
հինգերորդ որի» բազաները կուլտուրայի և հանգստության պար-
կերում, «կանաչ քաղաքում» (Մոսկվայի մոտ) և ամարանոցնե-
րում, վորտեղ բանվորները անց են կացնում իրենց ազատ օրերը
մի չնչին վճարով: Պարզ է ինքնըստինքյան, վոր Նորհրդային
Միության մեջ բանվորի հանգստության կազմակերպության ամ-
բողջ աշխատանքը որդանապես կապված է քաղաքական դաս-
տիարակության, արտադրական-տեխնիկական պրոպագանդի և
ուսուցման հետ: Նրճիթ-ընթեքարանների թիվը հնգամյակի
վերջում ավելանում է 75%⁰-ով (մինչև 38.283): Մնայուն գրա-
դարանների թիվը բարձրանում է 50%-ով (մինչև 34.338), բացի
դրանից, շարժական գրադարանների ցանցը բարձրանում է
մինչև 40.000-ի:

Ուժեղորեն կավելանա ուղիտ-ցանցը:

Սոցիալ-կուլտուրական շինարարության բոլոր ծախսերը ըստ
հնգամյա պլանի վորոշված եյին 16.320 միլիոն ռուբլի: Հնգա-
մյակի յերրորդ տարում լուսավորության, գիտությունների,
առողջապահության և սոցիալական ապահովության վրա վորոշ-
ված է ծախսել 6.622 միլիոն ռուբլի, վոր զգալի չափով գերա-
զանցում է սկզբնական նախահաշվից:

Նորհրդային Միությունը մի յերկիր է, վորը տալիս է կուլ-
տուրական աճման չտեսնված տեմպեր, վորտեղ յուրաքանչյուր
յերեք մարդուց մեկը սովորող է, մի յերևույթ, վորով չի կարող
պարծենալ ուրիշ վոչ մի, նույնիսկ ամենա«քաղաքակրթված»
յերկիր աշխարհիս յերեսին: Մենք չենք խոսում այլևս նախահե-
ղափոխական Ռուսաստանի կուլտուրական մակարդակի մասին,
վորը, ի հարկե, չի կարող ծառայել վորպես չափ Նորհրդային
Միության հաջողությունների համար:

Մոտ 50 միլիոն սովորողներ (1931 թվի յերկրորդ կիսում):
Վոչ ավելի և վոչ պակաս:

Ահա պրոլետարական դիկտատուրայի 14 տարվա գումարնե-
րից մեկը:

«ՊԱՏՎԻ, ՓԱՌՔԻ, ԱՐԻՈՒՅՅԱՆ ՅԵՎ ՇԵՐՈՍՈՒՅՅԱՆ
ԽՆԴԻՐ Ե»

Խորհրդային Միութեան մեջ չկան գործազուրկ մարդիկ: Սոցիալիստական շինարարութեան հսկայական թափը, վորը գերազանցել է հնգամյա պլանի տեմպերը, վերջ է տվել գործազրկութեանը, առաջ է բերել չտեսնված պահանջ կազմելի և բանվորական ուժի: Հնգամյակի սկզբում ամեն տեսակ վնասարարները և աջ ուղորտունիստները կարծում էին, վոր գործազրկությունը մոտիկ ժամանակում չի վերջանա, վոր ընդհակառակն, այդ չարիքը ուժեղանալու յե ժողովրդական տնտեսութեան վերակառուցման հետ միաժամանակ:

Յայնքը շարժուփոշուր արավ վնասարար-հոռետես «մարգարեութեանները»: Խորհրդային Միութեան բանվոր դասակարգը փայլուն կերպով վերջացրեց մի այնպիսի վիթխարի գործ, ինչպէս գործազրկութեան լիկվիդացիան է:

Մեզանում վոչ միայն չկա գործազրկութեան, այլ և սկսած 1930 թվականից Խորհրդային Միութեան ժողովրդական տնտեսութեան մեջ զգացվում է սուր կարիք ինչպէս վորակալ, նույնպէս և հասարակ բանվորական ուժի: Բանվորական ուժի պակասը 1930 թվին զգացվում էր ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր սեգոնային ճյուղերում, քարածխային արդյունաբերութեան մեջ, ջրային և յերկաթուղային տրանսպորտի վրա, բեռնարարձ-բեռնաթափ աշխատանքներում, անտառանյութերի պատրաստման գործում և այլն: Սոցիալիստական շինարարութեան բոլորակալական բարձր թափերը առաջ են բերում անագին պահանջ բանվորական ուժի պահեստները ոգտագործելու:

Աշխատավորական ուժերի հսկայական աղբյուր է հանդիսանում ամենից առաջ գյուղը: Մի քանի կեղծ-թեորետիկներ ուղորտունիստական բանակից յեզրակացութեաններ են անում, վոր գյուղի դերը, վորպէս բանվորական ուժի պահեստի, վորպէս թե չքանում է գյուղական տնտեսութեան մասսայական կոլեկտիվացման հետևանքով: Դա սխալ է:

Ընդհակառակն, հենց հիմա յե ծնունդ առնում գյուղացիական նոր հոգեբանութեան, հենց այժմ է, վոր սոցիալիստական քաղաքը կերպարանափոխում է գյուղը: «Հին տիպի գյուղացին իր

գազանային անվտանգութեամբ դեպի քաղաքը, վորպէս կողովատիր, մնում է մեր յետևը: Նրանք փոխարինում են նոր գյուղացին, գյուղացի-կոլխոզնիկը, վորը նայում է քաղաքին հուսով» (Ստալին):

Փոխվել են, և այն ել խիստ են փոխվել բանվորական ուժի հավելումի վերաբաշխման պայմանները, փոխվել և փոխվում է գյուղի սոցիալական-տնտեսական դեմքը: Դա ճիշտ է: Դրա հարցում ել Խորհրդային Միութեան մեջ պայքարում են բանվորական ուժ հավաքելիս այսպէս կոչված՝ «ինքնահոսի» գեմ: Բանվորական ուժի վերաբաշխման ժամանակ հարկավոր է յեղնել գյուղի կառուցվածքի մեջ յեղած փոփոխութեանները հաշվից, դասակարգային լարված պայքարի հաշվարկութեանից: Բայց բոլորովին անվիճելի յե, վոր կոլեկտիվացող գյուղում բանվորական ուժի պահեստներ կան: Կոլեկտիվացումը բարձրացնում է աշխատանքի արտադրողականութեանը կոլխոզներում գյուղացիական անհատական տնտեսութեանները համեմատութեամբ և ստեղծում է խնայողութեան բանվորական ուժի ոգտագործման մեջ: Աշխատանքի հետագա մեքենայացումը ավելի ևս կբարձրացնի աշխատանքի արտադրողականութեանը:

Բանվորական ուժի չոգտագործած պահեստներ քաղաքներում կան մեծ կամ փոքր չափով:

Աշխատանքի ամենազլխավոր պահեստը քաղաքում հանդիսանում են բանվորների կանայք և առհասարակ աշխատավոր ընտանիքների չափահաս անդամները, վորոնք մի վորեն պատճառով մինչև այժմ չեն մտել արտադրութեան մեջ:

Մեր սոցիալիստական շինարարութեան մեջ բոլորի համար ել աշխատանք կճարվի: Գործազրկութեան չկա, վորովհետև Խորհրդային Միութեան ժողովրդական տնտեսութեանը անագին պահանջ ունի նոր բանվորական ուժի:

Միմիայն 1931 թվականի համար պահանջվում էր լրացուցիչ մոտ 1,5 միլիոն բանվոր, իսկ գյուղական տնտեսութեան հետ միասին — ավելի քան 2.000.000 մարդ:

Մանավանդ արագորեն աճում է բանվորների թիվը շինարարութեան մեջ, վոր ցույց է տալիս ԽՍՀ Միութեան ժողովրդական տնտեսութեան վերակառուցման բարձր տեմպերը:

Վորչափ ամբանում ե տնտեսութիւնը, նույնչափ բարելավ-
վում են բանվոր դասակարգի աջխատանքի պայմանները:

1897 թվի որենքի համաձայն, բանվորական որի տևողու-
թիւնը Ռուսաստանում չեր կարող... 11—12 ժամից ավելի լի-
նել: Սակայն կապիտալիստները հնարներ էին գտնում զանց
առնելու նույնիսկ այդ տաժանակիր որենքը, յերկարացնելով
իրենց ոգտին բանվորական որը այնչափ, վորչափ կներեյին
նրանց վարձու ստրուկների Ֆիզիքական ուժերը: 1905 թվա-
կանի հեղափոխութիւնը ստիպեց բուրժուազիային մի քիչ չափա-
վորել իր ախորժակը, սակայն առաջին հեղափոխութիւնից հետո ել
բանվորական որի տևողութիւնը հասնում էր 10 և ավելի ժամերի,
որինակ, տեքստիլի աշխատավորները գործում էին 10,5 ժամ մի
հերթով: Ռուսաստանում բանվորական որի տևողութիւնը հասել
էր 10 ժամի միջին հաշվով: Մինչև 1917 թվի հեղափոխութիւնը
բոլշևիկների առաջ քաշած ծրագիր-միներմումի ամենագլխավոր
կետերից մեկը 8 ժամյա բանվորական որի պահանջն էր:

Բայց միայն Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը տվեց բանվոր
դասակարգին կատարյալ հաղթութիւն այդ խնդրում: Հոկտեմ-
բերյան հեղափոխութիւնից յերեք որ անցած հրատարակվեց
դեկրետ 8 ժամյա բանվորական որի մասին:

1927 թվին, Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւն տասնամյա տա-
րեգարձին կուսակցութիւնը և կառավարութիւնը հայտարարե-
ցին իրենց վորոշումը. «պահովել մոտիկ տարիների ընթացքում
անցնել 8 ժամյա որից 7 ժամյա բանվորական որին՝ առանց
պակասացնելու աշխատավարձը»:

Կուսակցութիւնը և կառավարութիւնը նշանակել էին ժամա-
նակ այդ վիթխարի աշխատանքի առաջին ետապի համար. «վոչ ուշ,
քան մի տարուց հետո»: 1928 թվից Սորհրդային Միութիւնի մեջ
սկսվում է կանոնավոր կերպով ֆաբրիկաների և գործարանների
անցը 7 ժամյա բանվորական որին «համաձայն ֆաբրիկ-գործարա-
ձեռնարկութիւնների վերասարքավորման և ռացիոնալացման
ընթացքին և աշխատանքի արտադրողականութիւնի աճմանը»
(Սորհրդային Միութիւնի Գործկոմի մանիֆեստից, 1927 թ.
հոկտ. 15):

Համկոմկուսի XVI-րդ համագումարում ընկ. Ստալինը ասել
է բանվորական ժամանակի պակսելու արդյունքի մասին.

«... Ավելի քան 830 հազար արդյունաբերական բանվորների
(33,5%) 7 ժամյա բանվորական որին անցնելը ավելացած դրան
1.1 միլիոն արդյունաբերական բանվորների (63,4%) հնգորչա
շաբաթին անցնելը, ավելացրած բանվորների համար հանգստի
տների լայն ցանցի, սանատորիաների և կուրորտների առկայու-
թիւնը, վորոնցով անցել են վերջին 3 տարվա մեջ ավելի քան
1.200 հազար բանվորներ, — այս ամենը ստեղծում է բանվոր
դասակարգի աշխատանքի և կենցաղի այնպիսի պայմաններ, վո-
րոնք հնարավորութիւն են տալիս սնուցանելու բանվորների
նոր, առողջ և կենսուրախ սերունդ, ընդունակ՝ բարձրացնելու սո-
վետական յերկրի հզորութիւնը պատշաճ բարձրութիւն և պաշտ-
պանելու նրան իրենց կրծքով թշնամիների հարձակութեների դեմ»:

1930 թվի ոգոստոս-սեպտեմբեր ամիսներին Սորհրդային
Միութիւնի մեջ անցել էր 7 ժամյա բանվորական որին բոլոր
բանվորների 40,1%-ը: 1930 թվի վերջում արդյունաբերութիւն
մեջ աշխատող բոլոր բանվորների 45,5% աշխատում էր 7 ժամ:
Փոխանակ սկզբում վորոշած ժամանակի, այն՝ է 1933 թվի հոկ-
տեմբերի 1-ին, այսինքն հնգամյակի վերջում, այժմ նշանակված
է Համկոմկուսի XVI-րդ համագումարի վորոշմամբ նոր ժամանակ,
այն է. 1931—1932 թ. —

1931 թվի վերջում 7 ժամյա բանվորական որին կանցնեն
տրանսպորտի արդյունաբերութիւնի 3,5 միլիոն բանվորներ:
Արդյունաբերութիւնի մի շարք ճյուղեր ամբողջովին անցել են 7
ժամյա բանվորական որին. ելեքտրո-տեխնիքական, քիմիական և
կարի արդյունաբերութիւնները:

7 ժամյա բանվորական որին անցնելու հետ միասին բան-
վորական կենցաղի վերակառուցմանը նպաստում է կրճատած
անընդհատ շաբաթի (հնգամյակի) մտցնելը: Բանվորը մեզանում
աշխատում է չորս որ, իսկ հինգերորդ որը հանգստանում է:
Բանվոր դասակարգը դրանով հասցրեց սոսկալի հարված տերտե-
րականութիւնը, կրոնական սնահավատութիւնը, վերջ տվեց
այսպես կոչված՝ յեկեղեցական տոներին, հանգիստը դարձրեց
ավելի համաչափ, ավելի հաճախակի և ստեղծեց պայմաններ յեր-
կրի չտեսնված կուլտուրական վերելքի համար: Բանվոր դասա-
կարգը դրա հետ միասին դեն է շլրտում իրենից անընդհատ
աշխատանքի պարբերի ուղեկցին — դիմազրկութիւնն ու հավա-
տարարութիւնը:

Աշխատելով նոր ձևով, բանվոր դասակարգը ավելի և ավելի լայնորեն զարգացնում է սոցիալիստական մրցությունը և հարվածայնությունը:

Կապիտալիստական հասարակության զարգացման հիմքում դրված է մրցումը, շահի յետևից ընկնելը, մարդը մարդուն շահագործելը: Խորհրդաների յերկրում զարգացման մղող ուժ հանդիսանում է մի այլ բան, այն է՝ սոցիալիստական մրցությունը և հարվածայնությունը:

Սոցիալիստական մրցության եյությունը կայանում է նրանում, վոր կազմակերպությունները, կոլեկտիվները և առանձին աշխատողները կապում են իրար մեջ պայմանագրեր, վորոնցով առնում են իրենց վրա վորոշ պարտականություններ արդֆինսպլանը կատարելում ինչպես քանակի, նույնպես և վորակի կողմից:

«Սոցմրցության սկզբունքներն են. ընկերական ոգնություն հասցնել յետաձայններին առաջավորների կողմից այն հաշվով՝ վոր ընդհանուր վերելք ձեռք բերենք» (Ստալին):

Հարվածայնությունը, ախինքն աշխատանքը նոր ձևով, բարձր լարված տեմպերով, մասսաների ստեղծագործական ինքնագործնեյության շնորհիվ ստացել է բազմազան ձևեր և իր մեջ է ընդգրկել աշխատանքի, արտադրության ենտուզիատներին:

Վերջերս լայն ծավալ և ստացել ոացիոնալիզատորական հարվածայնությունը: Հիմնարկությունների մեջ ոացիոնալիզատորական խմբերը և բրիգադները դառնում են ուղարնիկների ոացիոնալիզատորական կոլեկտիվներ, վորոնք սովորաբար գործում են ինժեներատեխնիկական ուժերի հետ ձեռք ձեռքի:

Արտյոմի անվան շախտը առաջ է քաշել հարվածայնության նոր ձև — հասարակական բուքսիր, առնելով իր խնամքի և հսկողության ներքո Հոկտեմբերյան հեղափոխության անվան յետաձայնաց շախտը:

Միջանցիկ բրիգադների ձեռներեցությունը պատկանում է Ռոստովի հսկային — Սելմաշին: Այդ գործարանում յերկար ժամանակ տեղի էյին ունենում ընդհատումներ այն պատճառով, վոր առանձին համքարությունները (ձուլող, կաղապարի կամ գարբրող — սկզմող) ուղացնում էյին մեքնաների մանր մասերը պատրաստելը: Դրա համար էլ գյուղատնտեսական մեքենաներ գոր-

ծարանը պատրաստում էր վոչ բավարար քանակությամբ, իսկ դա անդրադառնում էր արդֆինսպլանի կատարման վրա: Ուղարնիկները յերբը գաան՝ ստեղծել միջանցիկ բրիգադ բոլոր համքարություններում բանվորների ողակային խմբերից: Միջանցիկ բրիգադը իր հիմնական նպատակն է դարձրել ոժանդակել արտադրության կանոնավոր պլանավորման առանձին համքարություններում: Մի ամենաչնչին կանգառումը բրիգադի խորհրդակցության նյութ էր դառնում: Արդյունքն յեղավ այն, վոր գործարանում պակսեցին ընդհատումները և ուժեղացավ կապը համքարությունների միջև:

Մի շարք դեպքերում ուղարնիկները հիմնական ուղարնությունը դարձնում են պլանավորման խնդիրներին, կամավոր պլանավորողները (որինակ «Կարմիր Պոտիլովեցում») գործարաններում ոգնում են պլանային բյուրոներին համքարությունները իրար հետ ավելի ոացիոնալ կերպով կապելու և ղեկավարության բարձրագույն տեմպերը ապահովելու:

Վերջին տարիները մեծ չափով կիրառվում են այսպես կոչված՝ բանվորական առաջարկությունների հավաքները: Առաջարկությունների Համաձիութենական հավաքի միտքը պատկանում է Ձերժինսկու անվան գործարանին: Բանվոր-ոացիոնալիզատորները ստանում են «առաջարկների փոխառության» արիզացիաներ և մասնակցում են արժեքավոր նվերների խաղարկության: Գործարանում մեծ ֆոնդ է հատկացված բանվորական գյուտարարությունն ու հնարագիտությունը պարզևատրելու համար:

Ստալինի անվան գործարանի (Լենինգրադ) առաջարկությամբ բոլոր ձեռնարկություններում պիտի կատարվի սարքավորության ուժի վերահամար: Ամեն մի մեքենա ստանում է «վկայաթուղթ», պասպորտ, վորը վորոշում է նրա արտադրողական ընդունակությունը:

Դրանց հետ կապ ունի հանդիպական նորմաների և հանդիպական արդֆինսպլանի կազմակերպությունը: Հանդիպական արդֆինսպլանի նախաձեռնողը հանդիսացել է Կարլ Մարքսի անվան (Լենինգրադ) գործարանը: Գործարանում աշխատողների ձեռներեցությամբ բարձրում սահմանված ստուգիչ թվերը ստուգվում են անմիջապես համքարություններում և ճշտվում են

բանվորական առաջարկութիւնները հանդիպական տարափոխ
հետո: Մի շարք ձեռնարկութիւններում բանվորների պահան-
ջով արդֆինպլանները զգալիորեն ընդարձակվում են:

Հանդիպական արդֆինպլանը, — արդյունաբերական կուսակ-
ցութեան գլխավորների՝ Ռամզինի և Ֆյոդորովի խոստովանու-
թյամբ, — վերջնականապես ուժաթափ արին վնասարարութիւնը
արդյունաբերութեան մեջ: Հենց այդ մեկը վկայում է այն մա-
սին, թե ինչ անազին նշանակութիւն ունի հանդիպական արդ-
ֆինպլանի գաղափարը, վորպես սոցմրցման և հարվածայնու-
թյան բարձրագույն ձև:

Սոցիալիստական մրցութիւնը և հարվածայնութիւնը առաջ
բերին անհրաժեշտութիւն արմատականապես վերակառուցելու
այսպես կոչված՝ արտադրական խորհրդակցութիւնները, վորոնք
քանի գնում, այնքան ավելի յեն դառնում լայն մասսաներին ար-
տադրութեան կառավարելու գործին գրավելու հիմնական մեթոդներ:

1928 թվին գլխավորապես արտադրական խորհրդակցու-
թիւնների և հանձնաժողովների միջոցով յեղել են 63.665 առա-
ջարկութիւններ, 1929 թվին — 110.987 առաջարկութիւններ:

Ուղարնիկ-բանվորը քանի գնում, դառնում է արտադրու-
թյան մեջ կենտրոնական ֆիգուրա:

Մասսայական հարվածային շարժումը նոր աշխատավորական
կուլտուրայի արդյունքն է: «Ամենից շատ աչքի ընկնողը մրցու-
թյան մեջ այն է, — ասել է ընկ. Ստալինը Համկոմկուսի XVI-րդ
համագումարում, — վոր նա արմատական հեղաշրջում է առաջ
բերում մարդկանց հայացքներում աշխատանքի վրա, վորովհետև
նա աշխատանքը ամոթալի և ծանր նեղութիւնից, ինչպես առաջ
էր համարվում, դարձնում է պատվի, փառքի, պրիւթյան և հե-
րոսութիւն խնդիր»

ՊՐՈՒԵՏԱՐԱԿԱՆ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱՆ ՅԵՎ ԱԶԳԵՐԻ ՅԵՂԲԱՅ- ՐՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կապիտալիստների և կալվածատերերի իշխանութեան տա-
պալումը 1917 թվականի Հոկտեմբերին հնարավոր է դարձրել
ազգերի կատարյալ ազատութիւնը, նրանց կատարյալ իրավա-
հավասարութիւնը և անկախութիւնը:

Հոկտեմբերից հետո անցած 14 տարին և Սորհրդային Միու-
թյան սահմանադրութեան 8 տարվա աշխատանքը ավելի ևս ամ-
րացրին ազգերի խորհրդային ընտանիքը: Սորհրդային ինքնու-
րոյն հանրապետութիւնները, վորոնք ծագում առան պրոլետա-
րական հաղթական հեղափոխութիւնից հետո, ստիպված էին
համառ կովի մեջ՝ հակահեղափոխութեան և ոտարյեւկրյա իմ-
պերիալիստների դեմ՝ պաշտպանել իրենց գոյութեան իրավունքը,
սոցիալիստական շինարարութեան իրավունքը: Դեռ ևս Սորհր-
հրդային Միութեան կազմակերպվելուց շատ առաջ խորհրդային
ինքնուրոյն հանրապետութիւնները միացել էին Սորհրդային
Ֆեդերատիվ Ռուսաստանի շուրջը և կնքել էին պայմանագրեր՝
միասին գործելու արտաքին և ներքին հակահեղափոխութեան
դեմ կովելիս և համագործակցելու տնտեսական ասպարիզում:
Սակայն փոխ-հարաբերութիւնների այդ ձևը բավական չէր հե-
ղափոխութեան հետեւյալ ետապում, յերբ բանվորները և գյուղա-
ցիները սկսել էին տնտեսութեան վերականգման դերը, տնտե-
սութեան, վոր քայքայվել էր իմպերիալիստական և քաղաքա-
ցիական կոիմիւնի ժամանակ: Գաղաքացիական պատերազմը
վերջացնելուց հետո պահանջվեց կազմել բոլոր հանրապետու-
թիւնների միասնական յեղբայրական միութիւն, վորը վերջ-
նականապես ձևակերպվեց Սորհրդային Միութեան սահմանադրու-
թյան մեջ:

Մեր սահմանադրութիւնը (կոնստիտուցիա) պրոլետարական
դիկտատուրայի և ազգերի յեղբայրական համագործակցութեան
հզոր լծակն է: Մենք վոչ մի բոլոր չենք թագցնում, վոր մեր
սահմանադրութիւնը բանվոր դասակարգի՝ ձեռքում ամենազորեղ
ղենքերից մեկն է պաշտպանելու համար աշխատավորների շահերը
և ջախջախելու համար կապիտալիստական տարրերը, ինչպես քա-
ղաքում, նույնպես և գյուղում: Սահմանադրութեան վերջնական
նպատակն է — վոչնչացնել՝ մարդու միջոցով մարդուն շահագոր-
ծելու փաստը: Մենք չենք ծածկում մեր պետութեան, հետեւապես
նաև սահմանադրութեան դասակարգային էյութիւնը:

Մեր սահմանադրութիւնը հանդիսանում է պրոլետարիատի
դիկտատուրայի արտահայտութիւնը: Հետեւաբար նա ոգնում է
Սորհրդային Միութեան բոլոր ազգերի աշխատավորներին հաջո-
ղութեամբ կառուցել սոցիալիզմը:

Մինչև Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը վերկոտուս ազգի ունևոր դասակարգերը իշխում էին մնացած բոլոր ազգերի վրա: Վերջին յերեք հարյուր տարիների ընթացքում վերկոտուսական կառավարությունը «կրակով և սրով» տիրապետել և հպատակեցրել է իրեն յերկրներ և ազգեր, վորոնք բնակվում էին Բալթիկ ծովի ափերին, Սիբիրում, Կովկասում, Միջին Ասիայում և Հեռավոր Արևելքում: Այդ բոլոր յերկրները իրենց բազմաթիվ հարստություններով դարձել էին գաղութներ և կիսագաղութներ գինվորական—փետողալ և ապա կապիտալիստական ուսուսական իմպերիալիզմի համար: Ցարիզմը թշնամացնում էր մի ժողովուրդ մյուսի հետ պրովակատորական նպատակներով, վորպեսզի աշխատավոր մասսաների ուշադրությունը հեռու պահի հեղափոխական պայքարից և սխալ ճանապարհի վրա դնի նրանց:

Հոկտեմբերյան հեղափոխության հետևանքով նախկին Ռուսաստանի բոլոր ազգերը ստացան հավասար իրավունքներ և կազմեցին Սորհրդային Միությունը, վորի մեջ մտնում են մեծ հանրապետություններ — Սորհրդային Ֆեդերատիվ Ռուսաստանը, Ուկրայինայի Սոր, Հանրապետությունը, Բելոռուսիայի Սորհրդային Հանրապետությունը, Անդրկովկասի Ֆեդերացիան և Միջին-Ասիական հանրապետությունները (Ուզբեկիստան, Թուրքմենիստան, Տաջիկիստան): Սորհրդային Միության սահմանադրություն մեջ կա հատուկ հոդված — 4-րդ հոդվածը, վորտեղ ասված է. «գաղնակից հանրապետություններից յուրաքանչյուրը իրավունք ունի ազատորեն դուրս գալու Միությունից»: Համեմատաբար նորերս Տաջիկիստանում, վորը գտնվում է Աֆղանստանի սահմանի վրա և բռնում է նախկին Բուխարայի հարավային մասը, կազմակերպվեց գաղնակից հանրապետություն (թվով յոթերորդը) և դա մի փայլուն ապացույց է այն ձգողական ուժի և հմայքի, վոր ունի Սորհրդային Միությունը:

Դաշնակից հանրապետությունների մեջ Սորհրդային Ֆեդերատիվ Ռուսաստանից հետո, անկասկած, յերկրորդ տեղը բռնում է Ուկրայինան, վորը ունի քարածուխի և յերկաթի անագին պաշար: Դոնբասը 1930—31 թվին պիտի տա 54 միլիոն տոննա քարածուխ փոխանակ 27,5 միլիոնի, վոր սահմանված էր պլանով: Հալած չուզուն այս տարի պիտի տա 4,7 միլիոն տոննա փոխանակ պլանով վորոշված 3.9 միլիոն տոննայի: Ուկրայինայի

հիմնական շինարարություն մեջ մտցրած դրամագուխները 1930—31 թվին կազմելու էին վոչ պակաս 1 միլիարդ ուբլուց: Իսկ հնգամյակի առաջին յերկու տարվա մեջ մտցրած դրամագուխները հետ միասին այդ թիվը կլինի 2,137 միլիոն ուբլի ի դիմաց 1.543 միլիոն ուբլու, վոր նախագծված էր պլանով ամբողջ հնգամյակի համար:

Դնեպրոստրոյի բազայում շինվելու յե մետաղագործական կոմբինատ, վորի շինությունը կնստի ըստ նախահաշվի 600 միլիոն ուբլի: Ուկրայինան 1933 թվին գյուղատնտեսական ինդուստրիալ յերկրից կբառնա ինդուստրիալ-գյուղատնտեսական յերկիր:

Հնգամյակը հաջողությամբ իրագործվում է նաև Սորհրդային Անդրկովկասում: Հնգամյակի վերջում Անդրկովկասի ծանր արդյունաբերություն տեսակարար կշիռը պիտի բարձրանա 35,5%-ից (1928 թ.) մինչև 57,7%-ի: Նավթի հարստության կողմից Անդրկովկասը բռնում է կարևորագույն տեղ վոչ միայն Սորհրդային Միության մեջ, այլ և ամբողջ աշխարհում (Սորհրդային Միության նավթի պաշարի 50 %-ը և համաշխարհային պաշարի մոտ 20%-ը): Նավթի նկատմամբ հնգամյա պլանը արդեն իրագործված է 2½ տարում:

Աճում է Սովետական Բելոռուսիայի արդյունաբերությունը, վորը մինչև վերջին տարիներս շատ ցած աստիճանների վրա յեր գտնվում: 1930 թվի վերջում գործի յե գցված 10.000 քիլվ. ունեցող առաջին տուրբոզեներատորը Ստալինի անվան էլեքտրոկայանում: Հնգամյակի ընթացքում Սորհրդային Բելոռուսիայի արդյունաբերություն մեջ մտցվելու յե 266 միլիոն ուբլի, վորից 206 միլիոն ուբլին ծախսվելու յե նոր Փարբիկներ և գործարաններ շինելու վրա: Բելոռուսիայի պետական արդյունաբերություն արտագրությունը կավելանա 50 տոկոսով:

Միջինասիական հանրապետությունների արդյունաբերական պրոդուկցիան 1931 թվին հաշվում են 1 միլիարդ ուբլի: Դա նշանակում է, վոր Միջին Ասիան հնգամյակը կկատարի 3 տարում: Ի դեպ հիշատակենք, վոր 1913 թվին, այսինքն ցարական ժամանակ, Միջին Ասիայի ամբողջ արդյունաբերական պրոդուկցիան կազմում էր ընդամենը միայն 219 միլիոն ուբլի:

Միջին Ասիան կարող է դառնալ—և կդառնա—հզոր բամբակային-քիմիական-մետաղագործական կոմբինատ, վորովհետև հա-

ըուստ և բացառիկ բրտծոներով: Վախտայի վրա (արագահոս
Վեռնային գետ և) ծրագրված և շինել ելեկտրոկայան կիս միլիոն
քիլվ: 1929—30 թ. և 1931 թվի մարտ ամսին կատարված հետա-
խուզումները վորոշել են միջինասիական հանրապետությունների
քարածուխի վաշարը 2 միլիարդ 370 հազար տոննա, վոր մեծ «ա-
փով գերազանցում և Միջին Ասիայի ուսյոնների քարածուխի
սկզբնական բնորոշումից: Մյուս միջոցներից նշենք կառուցակա-
բեր բույսերը: Միջինասիական հանրապետությունները հարավա-
յին Կազակստանի հետ միասին հանդիսանում են աշխարհիս յե-
րեսին լավագույն ուսյոնները այդ կողմից:

Յետամնաց կիսաֆեռողալական յերկրագործական յերկրներից
միջինասիական հանրապետությունները դառնում են ուժեղ յեր-
կրագործական-արդյունաբերական յերկրներ:

Տանք ազգային հանրապետությունների ինդուստրացման
ընդհանուր պատկերը. $3\frac{1}{2}$ տարվա մեջ Սորհրդային Բելուուսիա-
յում, Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայում և Միջին Ասիական հան-
րապետություններում մտցված հիմնական դրամագրուխները ար-
դյունաբերություն մեջ կազմում են մոտ 1 միլիարդ, կամ ճիշտը՝
917,36 միլիոն ուուրլի: Մրնչդեո, ամբողջ Սորհրդային Ֆեդերա-
տիվ Ռուսաստանում հիմնական դրամագրուխներ մտցնելը միջին
հաշվով աճել և 42%, — ազգային ուսյոններում 1931 թվին այդ
դրամագրուխները անցյալ տարվա դիմաց, աճել են 96%: Ազգա-
յին հանրապետությունները և ՌԽՍՖՆ մարդերը 3 տարվա մեջ
կկատարեն հնգամյակը միջին հաշվով 90%-ով: Հնգամյակի վեր-
ջում մենք կունենանք ազգային հանրապետություններում (ամ-
բողջ Սորհրդային Միության մեջ) մոտ 550,000 քիլվ (փոխանակ
ծրագրված 400.000 քիլվ) միմիայն ուսյոնական կայաններում,
չհաշված զորեղ արդյունաբերական և տեղական կայանները:

Ազգային հանրապետությունները դառնում են ելեքտրական,
մետաղային, ինդուստրիալ-յերկրագործական ուսյոններ, վորոնք
զարգացնում են իրենց արդյունաբերությունը առանց դադար
առնելու, կառուցում են սոցիալիզմը ամբողջ Սորհրդային Միու-
թյան հետ միասին:

Նույն տեսակ հսկայական շարժում տեսնում ենք նաև ազգա-
յին հանրապետությունների գյուղատնտեսության մեջ: Մենք
գիտենք, Վեր Համկոմկուսի Կենսկոմը բաժանել և Սորհրդային

Միության շրջանները յերեք խմբերի և նշանակել և այդ խմբե-
րից յուրաքանչյուրի համար վորոշ ժամանակ՝ վերջացնելու հա-
մար հիմնականում կոլեկտիվացումը: Առաջին շարքերում կանգ-
նած են հետևյալ ուսյոնները — Հյուսիսային Կովկասը, Միջին և
Ներքին Վոլգան և դաշտային Ուկրայինան: Այդ ուսյոններում
կոլեկտիվացումը հիմնականում ավարտված և 1931 թվի դար-
նանը: Այնուհետև գալիս են. դաշտ-անտառային Ուկրայինան,
Կենտրոնական Սևահող Շրջանը, Միբիրը, Ուբալը, Կազակստանը,
հացահատիկային ուսյոնները, վորտեղ կոլեկտիվացումը հիմնա-
կանում կավարտվի 1932 թվի դարնանը: Յեղ, վերջապես, յեր-
րորդ խմբի մեջ են գտնվում մնացած ուսյոնները և շրջանները,
վորոնց թվում միջինասիական և անդրկովկասյան ուսյոնները,
վորտեղ կոլեկտիվացումը ավելի թույլ տեմպերով և ընթանում և
կարող և ավարտվել հնգամյակի վերջում: Այսպիսով զանազան
ազգային հանրապետությունները և շրջանները, վորոնք ուժեղ
կերպով տարբերվում են իրարից իրենց տնտեսական կառուց-
վացքով, ունեն վոչ միատեսակ ժամանակամիջոցներ կոլեկտի-
վացումը հիմնականում ավարտելու համար: Ազգային հանրապե-
տությունների մեջ առաջին տեղն և բռնում Ուկրայինան: Ուկրա-
յինայում սոցիալիստական սեկտորի ցանքսի հրապարակը 1931 թ.
դարնանը հասել էր ամբողջ ցանքսի հրապարակի 75%-ին: Կո-
լեկտիվացման մեջ առ 1 հուլիսի 1931 թ. մտել և բոլոր տնտե-
սությունների 65,7%-ը: Առանձնապես պեռք և մատնանշել մե-
քենա-տրակտորային կայանների հսկայական աշխատանքը Ուկ-
րայինայում: Նրանք մշակել են 4,88 միլիոն հեկտար, փոխանակ
պլանով վորոշված 1,75 միլիոն հեկտարի: Ուկրայինան այսպիսով
դառնում և մանր գյուղացիական տնտեսությունների յերկրից,
վորը քայքայել էին կալվածատերերը և կուրկուլները (կուլակ-
ները), գյուղական տնտեսության ամենից առաջավոր յերկիր:

Կոլխոզային շինարարությունը զարգացումը Անդրկովկասի
հյուսիսում բնորոշվում և հետևյալ տվյալներով. 1930 թվի
աշնանը վրաստանում կոլխոզների թիվը ավելացել էր 250%-ով
և Հայաստանում 50%-ով: Հացահատիկների կոլխոզների հետ
միասին ստեղծված են թեյի, ծխախոտի, բամբակի, անասնաբու-
ժական, բանջարանոցային, գինեգործական, այգեգործական և
կանեփի կոլխոզներ:

10 տարվա ընթացքում Վրաստանի հանրապետություն ցան-
քսի հրապարակը ավելացել է յերկու անգամ: Այդ միևնույն ժա-
մանակում մենք ունենք նոր վոտոգվոդ 100.000 հեկտար հող:
Ներկայումս աշխատանքներ են կատարվում ցամաքային կու-
խիդայի ընդարձակ ճահիճները:

Մինչև 1917 թվականը կալվածատերերը, վաճառականները
և հողերականությունը Վրաստանում ունեյին միլիոնավոր հեկ-
տար հարմար հող:

Մենչեխիները աճեն կերպ խանդարում էյին, վոր աղնվա-
կանների հողերը չանցնեն գյուղացիություն ձեռքը և իրենց այդ
քաղաքականությունը առաջ բերին մի շարք ապստամբություն-
ներ Քարթլիայում, Կախեթիայում, Մինգրելայում, Իմերիթիա-
յում և Գուրիայում: Մենչեխիների ժամանակ ուժեղ կերպով ըն-
կել եր գյուղական տնտեսությունը:

Վրաստանի խորհրդայնացումը բացեց մի նոր եղ գյուղատն-
տեսություն զարգացման գործում: Հենց առաջին որերից սկսվեց
վերացական գյուղի սոցիալիստական վերաշինությունը և առանձ-
նապես արագ թափերով դա ծավալվեց վերջին տարում:

Յեթե անցնենք խորհրդային Միություն մյուս ծայրը — Բե-
լոռուսիան, — այստեղ էլ կտեսնենք անագին շարժում: Հնգայակի
ընթացքում յենթադրվում է չորացնել 540 հազար հեկտար ճա-
հիճ: Հինգ տարվա մեջ Բելոռուսիայի գյուղական տնտեսություն
ընդհանուր արտադրությունը կբարձրանա 726,4 միլիոնից (1927—
28 թ.) մինչև 1.168,2 միլիոն ուրլու 1932—33 թ.:

Բելոռուսիայի գյուղական տնտեսության հիմնական ճյու-
ղերն են — կաթնատնտեսություն, կարտոֆել խոզաբուծություն
և վուշ: Կուլեկտիվացման մեջ առ 1 հուլիսի 1931 թվի մտել է
բոլոր տնտեսությունների 42%-ը:

Միջինասիական հանրապետությունների գյուղական տնտե-
սություն և հնգամյակի ընթացքում մեծ քայլերով առաջ է
գնում: Ընդհանուր ցանքսի հրապարակը կավելանա համարյա
30%-ով, իսկ բամբակի հրապարակը — ավելի քան 50%-ով:

Տաջիկիստանում տեղական «Գուգու» կոչված քիչ բերք
տվող բամբակի փոխարեն ընդարձակվում են բարձրարժեք ամե-
րիկական և յեգիպտական բամբակի ցանքսերը: Բամբակի ցանքսը
այնտեղ արագ է զարգանում. 1926 թվին ընդամենը ցանած էր

2 հազար հեկտար բամբակ, 1929 թվին — 60 հազար հեկտար,
1930 թվին — ավելի քան 100 հազար հեկտար, իսկ հնգամյակի
վերջում այդ թիվը կբարձրանա արդեն 200 հազարի: Թուրքմե-
նիստանում բամբակի հրապարակը հասնելու յե 1932 թվին
մինչև 300 հազար հեկտարի: Ուզբեկիստանում կոլտոգ մտածները
կազմում են գյուղացիական տնտեսությունների 64,4%:

Կանգ առնենք նաև կուլեկտիվացման հաջողությունների վրա
ավտոնոմ հանրապետություններից մեկում — Թաթարստանում:
Յեթե անցյալ տարի գարնանացանի սկզբում Թաթարստանում
տնտեսությունների ընդամենը 9—10 տոկոսն էր կուլեկտիվա-
ցած, 1931 թվին այդ տոկոսը հասավ 35-ի: Առ 1 հունիսի 1931 թ.
Թաթարստանում կոլտոգներում էյին գտնվում տնտեսություն-
ների 46,5%-ը, իսկ առ 1 հուլիսի՝ 53%-ը: Թաթարստանի արե-
վելյան մասը, վոր ամենից հացառատն է, արդեն ընդհուպ մո-
տեցել է կուլեկտիվացմանը, ընդգրկում է գյուղացիական տնտե-
սությունների 90%-ը:

Արևելքի ազգային ույուններում դշաղները և աուլների սո-
ցիալիստական վերակառուցումը կատարվում է ուրույն պայման-
ների մեջ. — Այդ վերակառուցումը ևս անպայման կտարում է հին,
տարիներով սահմանված կենցաղը, հին կիսանատուրալ տնտեսու-
թյունը թեև վոչ այն արագ տեմպերով, ինչպես ՍՍՀՄ առաջավոր
ույուններում է: Հոկտեմբերի հաղթություններից հետո ազգային
ույունները զարթնեցին քնածուրթյունից և լծվեցին սոցիալիս-
տական շինարարությունը: խորհրդային Միություն ազգային ու-
յուններում կատարվող հաջող կուլեկտիվացումը զրավական է,
վոր այդ ույուններում արագացրած տեմպերով առաջ կգնա սո-
ցիալիստական յերկրագործությունը, այնպիսի տեմպերով, վոր
վոչ վոք յեղբեք չեր էլ սպասում:

Ազգային հանրապետությունների և շրջանների կուլեկտիվա-
ցումը և ինդուստրացումը ընթանում են չտեսնված կուլտուրական
վերելքի հետ միասին՝ նույն իսկ խուլ ույուններում, խորհրդային
Միության «աչքից թողնված» անկյուններում:

Նախկին ցարական Ռուսաստանում, ինչպես հայանի յե,
ժողովրդական լուսավորությունը շատ ցած աստիճանի վրա
յեբ կանգնած: Առանձնապես ծանր դրություն մեջ էյին գտնվում
ուսերեն չիմացող ազգերը: Ցարական լուսավորությունները խեղ-

ուսուցում: Կուսակցութեանը ազգային ուսյուններին տվել է լու-
զուեղ. «հասնել Ռուսաստանի առաջավոր կենտրոնական ուսյուն-
ներին»): Այդ լուզուեղը կիրառվում է: Մի քանի ազգային հան-
րապետութեաններ. Թաթարական, Չուվաշական, Ղրիմի, Գերմա-
նացիների Մերձ-Վոլգյան հանրապետութեանը և Կարելիայի հան-
րապետութեանը արդեն 1930—31 թ. ամբողջութեամբ մտցրել են
ընդհանուր սկզբնական ուսուցումը: Իրանց հետ հավասար ըն-
թանում են ինքնավար շրջանները, Կոմի, Ադրբեյ, Հյուսիսային
Ոսեթիա, Մարի, Մորդովիների, Չերկեսների և Ուլուստի, վո-
րոնք նույնպես մտցրել են ընդհանուր ուսուցումը: 1931—32 թ.
ընդհանուր ուսուցում կմտցնեն մնացած բոլոր ազգային և ին-
քնավար հանրապետութեանները և շրջանները բացի ամենա-
յետամնացներից՝ Կազակստանի և Բուրյատ-Մոնղոլիայի հեռա-
վոր ուսյուններում:

Այդ արդյունքները հետևանք են կուլտուրական շինարարու-
թյան չտեսնված բարձր թափերի ազգային ուսյուններում՝ վերա-
կառուցման շրջանում: Սովորողների թիվը միայն 1931 թվակա-
նում ավելի մեծ է, քան վերջին 10 տարիներում սովորածները՝
միասին վերցրած: Որինակ, Մարի ինքնավար շրջանի մեջ
1922—1930 թվականներում սովորել են 33,4 հազար մարդ, իսկ
1931 թվին — 70,000: Չուվաշների ինքնավար հանրապե-
տութեան մեջ 1922—30 թ.թ. սովորել են 150,000 մարդ, իսկ
1931 թվին — 100,2 հազար: Բաշկիրայում 1928—29 թ. սովորել
են 33,4 հազար մարդ, իսկ 1931 թվին՝ 118 հազար:

Պորբրդային Միութեան առաջավոր կենտրոնները և մի քանի
մեծ ուսյուններ (ամենից առաջ Ն.—Նովոբրոդյան մարզը) դար-
տեղ 1920 թվին գրագետները կազմում էին մոտ 30%, իսկ
1928—29 թվին 25—30%, դարձել է համատարած գրագիտութեան
շրջան: Հյուսիսային Կովկասի տեղական գործկոմները և խորհրդ-
ները վորոշում են կայացրել—առ Հովտեմբերյան հեղափոխութեան
14 ամյակը ամբողջութեամբ վերացնել բոլոր ազգային ուսյուննե-
րում անգրագիտութեանը (այդ վորոշումը հաստատել է ՌԽՍՖՅՀ
Լուստողկոմը): Նույնիսկ կալմիկների ինքնավար շրջանը, վորը
ամենայետամնացներից մեկն է, լարում է իր ջանքերը, վոր-
պեսզի վերացնի անգրագիտութեանը իր գոյութեան 10-րդ տա-

րեղարձին (1931 թվի նոյեմբեր): Կալմիկների խորհրդային շեր-
ջանի Պորբրդային Իշխանութեանը առաջավոր ուսյունների որ-
նակին հետևելով, կազմակերպել է կուլտուրավ և ուղարկել է
շրջանները ավելի քան 4 հազար կուլտրանակայիններ կալմիկ-
ներից, վորոնք սովորում են ՌԽՍՖՅՀ դասագան քաղաքներում:

Կան և յետամնաց վայրեր, վորտեղ անգրագիտութեան վի-
րացման պլանը կատարված չէ, Կազակստան, Ինգուշեթիա, Ուլ-
ուստի ինքնավոր շրջանը:

Չգալի չափով լավացել է ազգային ուսուցչութեան դասա-
կարգային—քաղաքական կազմը (տեղ-տեղ կուսակցականները և
կոմյերիտականները կազմում են ուսուցչութեան 40—50%-ը):
Մենք արդեն խոսել ենք մայրենի լեզվով դասավանդելու հաջո-
ղութեանների մասին: Այդ խնդիրները, սակայն, լիովին լուծված
չեն: Այնպիսի ազգերի, ինչպես կալմիկներն են, Հյուսիսային
Կովկասի լեռնական ժողովուրդները, մասամբ ուզոր-Ֆիննական
ազգերը, — այդ ազգերի դպրոցները մինչև այժմ ամբողջութեամբ
չեն անցել մայրենի լեզվով դասավանդելուն: ՌԽՍՖՅՀ խորհուրդ-
ների XV-րդ համագումարը նշել է վերջնականապես մայրենի
լեզվով դասավանդելուն անցնելու անհրաժեշտութեանը բոլոր
սկզբնական դպրոցներում վոչ ոչ 1931—32 թվականից:

Պորբրդների XV-րդ համագումարում ընկ. Գալիկը (Թաթար-
իայից, բանվոր) ասել է. «Ցարական ժամանակ թաթարական
ընակչութեանը, ուներ միայն 25 յերկդասյան դպրոց թաթարների
համար, իսկ ներկայումս դպրոցների թիվը հասնում է 3,000-ի:
Բարձրագույն դպրոցների և տեխնիկոմների ցանցը քանի գնում
մեծանում և ընդարձակվում է»:

Մինչև հեղափոխութեանը Լենինգրադի շրջանում ապրող
Ֆինները ունեյին միայն մի դպրոց բարձր տիպի «հոգևոր-կրո-
նական վորոջ»): Ներկայումս մի շարք բարձրագույն դպրոցներին
և կոմունիստական բարձրագույն դպրոցներին կից ստեղծված են
հատուկ ֆիննական բաժանմունքներ, կան մի քանի տեխնիկում-
ներ, մոտ 10 դպրոց ֆիննական կոլտոգային յերիտասարդութեան
համար և մոտ 400 դպրոց առաջին աստիճանի, վորտեղ դասա-
վանդութեանը կատարվում է ֆիններեն:

Ցարական Ռուսաստանում ֆիններեն յերկու լրագիր էյին
լույս տեսնում, մեկը սև հարյուրակային, մյուսը մենչեկական,—

այժմ լույս է տեսնում 10 պարբերական հրատարակութուն Ֆիննական լեզվով, վորոնք սպասարկում են աշխատավոր Ֆիններին: Համառուսական խորհուրդների XV-րդ համագումարում կազակստանի ներկայացուցիչը ասում է.

«Մինչև հեղափոխութունը կազակստանում կար միայն 500 դպրոց 13.000 աշակերտներով: Այդ դպրոցներում սովորում էին բացառապես խաների և ցեղապետների հաջորդները և խոշոր հարուստների վորդինները: Կազակստանի աշխատավորները գլխովին անգրագետ էին: Գրագետ էին միայն մոլլաները, պրեստավները թարգմանները և այլն, և այդ հնարավորութունն էր տալիս նրանց ավելի ևս շահագործելու տգետ չքավորներին: Այժմ միայն առաջին աստիճանի դպրոցներում սովորում են 527,824 յերեխաներ, այսինքն՝ դպրոցական հասակ ունեցող յերեխաների 76—8%-ը, վորոնցից 62.3%-ը (247,559) կազակների յերախաներ են: Ընդարձակվում է բարձր տիպի դպրոցների ցանցը, կան տեխնիկոմներ, բացված են 4 բարձրագույն դպրոցներ: Կազակստանի բնակչության 35%-ը սովորում է գրագիտութուն: Դպրոցները, հակառակ անիժյալ անցյալի, լցված են բանվորների, չքավորների, բատրակների, կոլլաոզնիկների և աշխատավոր գյուղացիների յերեխաներով»:

Բաշկիրայում ներկայումս կա յերկու բարձրագույն դպրոց և 36 տեխնիկում: Նույն իսկ Բուրյաթ-Մոնղոլիան, ամենայնտամասը յետամնացների մեջ, վորը մոտիկ անցյալում գլխովին անգրագիտության յերկկէ էր, ունի այժմ 40 % գրագետ ազգաբնակչութուն, 35 միջնակարգ դպրոցներ, 8 տեխնիկում և 2 բանֆակ:

Այսիսով ազգային հանրապետութունները վոչնչացնում են իրենց դարավոր յետամնացութունը, անգրագիտութունը, տրդիտութունը: Ազգային ռայոններում պայքարը կուլտուրական հեղափոխության համար շարունակվում է արագագույն թավով:

Համկոմկուսի XVI-րդ համագումարը կոչ է անում կուսակցությանը ուժեղացնել պայքարը մեծապետական թեքման դեմ, վորպես գլխավոր վտանգի դեմ տվյալ ետապում, տեղական նացիոնալիզմի դեմ, կոչ է անում վերացնել ազգային անհավասարության տարրերը և ընդարձակորեն զարգացնել խորհրդային Միության ազգային կուլտուրաները:

Համկոմկուսի XVI-րդ համագումարում ընկ. Ստալինը արվել է կապիտալիստական յերկրներում տիրող տնտեսական ճգնաժամի լիակատար վերլուծումը: Նրանք յեկք են վնտրում աշխատավոր մասսաների հաշվին և խաղաղասիրական դատարկաբանության աղմկի տակ պատրաստում են նոր դաժանագույն պատերազմներ և հնարավոր ինտերվենցիա Սորհրդային Միության դեմ:

«Արդյունաբերական կուսակցության» դատը Մոսկվայում (1930 թ. դեկտեմբեր) ցույց տվեց, վոր կապիտալիստական աշխարհը մի քանի տարիների ընթացքում պատրաստելիս է յեղել զինված ինտերվենցիա և վոր նա պատրաստում է այդ նաև այժմ, սպասելով հարձար ժամի՝ հարձակվելու համար աշխարհիս յերեսին միակ՝ խորհրդային յերկրի վրա: Արդեն Շախթիի գործում ակնհայտնի կերպով պարզվեց ինտերվենցիայի իսկական կազմակերպողների և վոգևորողների դերը, — ոտարյերկրյա կապիտալիստների, բանկիրների և բրժեիկների դերը: «Արդյունաբերական կուսակցության» և մենշևիկների Միութենական բյուրոյի դատը արվելի ևս բեյբֆ կերպով և լիակատարությամբ մերկացրեց այն թեկերը, վորոնք ձգված էին «հայրենի» ինտերվենտներից դեպի նրանց տերերը — ոտարյերկրյա իմպերիալիստները, իսկ այս վերջիններս հենված էին իրենց գործակալների վրա գանազան հիմնարկութունների մեջ, խորհրդային Միության սահմաններում գտնվող ուրիշ պետութունների պաշտոնական հաստատութունների մեջ:

Մենշևիկները դատը (փետրվար — մարտ, 1931 թ.) վերջնականապես մերկացրեց խորհրդային Միության վրա կատարվելիք բուրժուական հարձակման մեթոդներն ու ձևերը: «Միութենական բյուրոյի» դատը ցույց տվեց մեզ II-րդ Ինտերնացիոնալի դեմքը, մենշևիկների դեմքը, «ինչպես վոր կա» իրականության մեջ, ցույց տվեց, վոր II-րդ Ինտերնացիոնալը վոչ միայն իդեյապես է ղեկավարում ինտերվենցիայի նախապատրաստութունը խորհրդային Միության դեմ, այլ և անմիջապես մասնակցում է ապստամբական — ֆլասարար և շլիոնական (լրտեսական) հակահեղափոխական աշխատանքին:

Ինտերվենցիայի նախապատրաստման հետ սերտորեն կապված էր նաև ֆլասարար աշխատանքը: Գործնականապես մենշևիկները ֆլասարար ելին ամենից շատ և գլխավորապես մատակարարման և առևտրական որգաններում, վորոնց քաջքայումը առանձնապես զգացվում էր բնակչության լայն խավերի դրություն վրա: Մենշևիկները գործում էին ձեռք ձեռքի տված պրոլետարական դեկտատուրայի յերկրի ամենակատարի թշնամիների հետ: Կորցնելով Խորհրդային Միության մեջ մասսայական սոցիալական հիմքը, մենշևիկները ընկան չափազանց ցած, դարձան Րյաբուշինսկիների և ոտարյերկրյա իմպերիալիստների վարձու լակեյները, նրանց, վորոնք մահվան ատելություններ ատում են Խորհրդային Միությունը, նրա մեջ ծավալված սոցիալիստական շինարարությունը, նրանց, վորոնք ատելություններ և միևնույն ժամանակ սարսափով են նայում Խորհրդային Միության ժողովրդական տնտեսության վերակառուցման հնգամյա մեծ պլանին:

Ինտերվենցիայի սպառնալիքը, հնգամյակի դեմ կատարվող արշավանքը, անամոթ կամպանիաները Խորհրդային կարճեցյալ «բեմալինգի» և «բոնի աշխատանքի» դեմ, «Լրոնի դեմ կատարվող հալածանքի» շուրջը, Խորհրդային Միության տնտեսական պաշարումը ուժեղացնելու փորձերը, — այս բոլոր փտանգավոր յերևույթները առաջ բերին Խորհրդային Միության աշխատավորների մեջ ուժեղ հակապատասխան բողոք և բոլոր ուժերի ինքնահավաք, առաջ բերին սոցիալիստական շինարարություն մի չտեսնված լարումն և հանդիսացան լրացուցիչ դրողներ այդ շինարարություն գարգացման հսկայական տեմպերի:

Խորհրդային Միության ամբողջ բանվոր դասակարգը գիտե, վոր «տեմպերը պահել — նշանակում է յետ մնալ», գիտե նաև, վոր «յետամնացներին ձեծում են»: Այդպես է կապիտալիզմի ուրեքը — յետամնացներին և թույլերին ձեծում են: Իս կապիտալիզմի գայլի որենքն է: Իս յետ ևս մնացել, դու թույլ ևս, ուրեմն դու արդարացի չես, հետևապես կարելի յե քեզ ձեծել և ստրկացնել: «Ահա թե ինչու մենք այլևս չպետք է յետ մնանք» (Մտալին): Պաշտպանելով սոցիալիստական շինարարություն բոյլեկական բարձր տեմպերը, Խորհրդային Միության աշխատավորներն միաժամանակ ամբացում են Միության պաշտպանունակությունը: Խորհրդային Միության ինքնապաշտպանություն հիմքն

են կազմում ինդուստրացումը, կոլեկտիվացումը, կուլտուրական հեղափոխությունը: Իրա հետ միասին Խորհրդային Միության աշխատավորները ամեն կերպ հողում են Կարմիր բանակի և Պետական Գաղաքական Վարչության (Գիսպետ-ի) ամբացման և պրոլետարական հասարակայնությունը ընդարձակ մասնակցություն մասին՝ յերկրի ինքնապաշտպանություն գործում:

Վորպես պատասխան սոցիալ-ինտերվենտների և ֆլասարարների յելույթներին, Խորհրդային Միության աշխատավորները ուժեղացնում են Ոսո-ավիաքիմը, մի կազմակերպություն, վորի նպատակն է աշխատավորների արտարանակային նախապատրաստությունը և ռազմական գործին հմուտ միլիտանտներ պահեստ ստեղծելը, վոր գլուխ է բերվում հենց իրենց, բանվորների և աշխատավոր գյուղացիների ջանքերով:

Հնգամյա պլանի համաձայն 1933 թվականի վերջում ընկերություն շարքերում պիտի գտնվեն Խորհրդային Միության մեջ վոչ պակաս, քան 20 միլիոն աշխատավորներ: Այդ պլանի իրագործումը կհանդիսանա արժանի պատասխան թե ներքին և թե արտաքին հակահեղափոխականների և ամեն տեսակ ինտերվենտների յելույթներին:

Վարելով խաղաղ քաղաքականություն, Խորհրդային Միության աշխատավորները ամեն կերպ հողում են իրենց Կարմիր բանակի մարտունակություն մասին: Պրոլետարական ազդեցությունը Կարմիր բանակի վրա տեղի յե ունենում ուղիղ ճանապարհով, նրա շարքերում լավագույն և տոկոս պրոլետարների մասնակցությունը և ռազմա-շեֆական աշխատանքի կազմակերպումը: Գործարանները շեֆություն են անում կարմիր-բանակայինների պոանձին դորամասերի վրա, յեղբայրաբար հարաբերություն մեջ են մտնում նրանց հետ և մասնակցում են նրանց ռազմական նախապատրաստմանն ու հասարակական-քաղաքական կյանքին:

Կարմիր բանակը ուժեղացնում է իր ռազմական կարողությունը, իր տեխնիկան՝ յերկրի ինդուստրացման հիմունքով:

«Մեր աչքի առաջ Խորհրդային Միությունը փոխում է իր դեմքը, դառնալով ժամանակակից խոշոր ինդուստրիայի և մեքենայացրած գյուղական տնտեսության յերկիր: Իրա հետ միասին փոխվում են Կարմիր բանակի նյութական-կազմակերպչական հիմքերը» (Վորոշիլով):

Ինտերվենտները և ֆլասարարները մերկացումը պատմական յերկու դասերում առաջ բերեց աշխատավորական լայն մասսաների հետաքրքրությունն ուր ալիք՝ յերկրի պաշտպանություն խնդիրները շուրջը, աշխատավորական վոզեությունն ուր ալիք, նոր հասանք զնպի ուղարնիկները և Համկոմկուսի շարքերը: Նովոսիբերսկի յերկաթուղային հանգույցի բանվորները վորպես պատասխան մենչեիկները Միութենական բյուրոյի հակահեղափոխական գործնեյության, ընդունեցին հանդիպական արդֆինսկան— շինել 63 վագոն ծրագրից դուրս: Կիևի մալուխի գործարանի բանվորները պատասխանեցին թշնամուն, ավելացնելով մարա ամսի (1931 թ.) արտադրությունը 60%-ով: Բալխանայի ոտարազի բանվորները— Լիբերգ, Մլեր, Բիֆեր և Ֆիլիինսկի, — համակված ընդհանուր վոզեությունամբ և գիտակցելով իրենց պարտականությունները, վորպես առաջավոր պրոլետարները, հայտարարություն տվին մտնելու Լենինյան կուսակցություն շարքերը: Մորթիների՝ Ստալինի անվան ֆարրիկի բանվորները պատասխանեցին մենչեիկներին նրանով, վոր ավելացրին իրենց վճարները դրիծարը կառուցելու համար: Յերեք որվա մեջ Կազանում ուղարնիկ-բանվորները 100 հայտարարություն ելին տվել կուսակցություն մեջ մտնելու համար: Լենինյան գործարանի բանվորները (Ռոստով Իոնի վրա) առաջարկեցին 1931 թվականի մարտ ամիսը դարձնել ճեղքվածքների դեմ գրոհելու ամիս:

Յեվ այն, և այն, և այն:
Կարելի չե անվերջ շարունակել այս պատկերը: Բայց հիմնական յեղրակացությունը պարզ ե. վորպես պատասխան ֆլասարարները և ինտերվենտների գործողությունների և ինտրիգների, Խորհրդային Միության բոլոր բանվորները և աշխատավորները շրջապատեցին յերկաթի ողակով իրենց պետությունը, իրենց իշխանությունը, իրենց կուսակցությունը:

1930 թվականի ընթացքում կուսակցություն մեջ են ընդունվել 650.000 մարդ, վորոնց 450 հազարը արտադրական բանվորներ՝ մեծ մասամբ կադրային բանվորներ արդյունաբերություն հիմնական ժուդերի ձեռնարկություններից (մետաղ, քարածուխ, նավթ):

Խորհրդային Միության բանվոր դասակարգը շատ լավ հիշում ե Լենինի խոսքերը, վոր ասել ե, «Մենք վերջացրել ենք պատերազմի մի շերտը: Մենք պետք ե պատրաստվենք յերկրորդ

շերտի համար, բայց յերբ կգա նա — մենք չգիտենք և հարկավոր ե այնպես անել, վոր յերբ նա գա, մենք կարողանանք գտնվել բարձրություն վրա»: Խորհրդային Միության բանվոր դասակարգը շախմատիչ հարված ե հասցրել ամեն տեսակի ինտերվենտներին, ցույց ե տվել պատրաստակամությունը պաշտպանելու իր յերկրը մինչև վերջին հնարավորությունները: Բաղաքացիական պատերազմը 1921 թվին վերջանալուց հետո ինտերվենտները զգուշացան բացարձակ կերպով կանգնելու ինտերվենցիայի կործանարար ճանապարհի վրա և միայն պատրաստվում եյին, սպասելով հարձար վայրկյանին: Բայց այդ վայրկյանը չեկավ ու չեկավ: Տնտեսավարների խորհրդակցություն մեջ 1931 թվի հունիսի 23-ին ընկեր Ստալինը ասել ե. «...ինչ վերաբերում ե բուրժուական ինտերվենցիայի ինտերվենցիոնիստական հույսերին, պետք ե խոստովանել, վոր նրանք հանդիսացան ավազի վրա կառուցված տնակ: Իսկապես, 6 տարի յե խոստում են լնտերվենցիա և վոչ մի անգամ չեն փորձել զլուխ բերել այդ ինտերվենցիան: Ժամանակ ե խոստովանելու, վոր մեր սրտես բուրժուական ինտելիգենցիային ուղղակի հիմարացրել են: Յես այլևս չեմ խոսում այն մասին, վոր հենց ակտիվ ֆլասարարները վարքը հայտնի դատական պրոցեսի ժամանակ Մոսկվայում կաշանում եր ֆլասարարություն զաղափարը փառադուրկ անելում և հենց այդպես ել արին նրանք»:

Ամբողջ դրություն փոփոխությունը, Խորհրդային Միության ամբացումը, հին ցնորքների կորուստը — այս ամենը ազդեց հին տեխնիկական ինտելիգենցիայի վրա, վորը սկզբում նշանավոր չափով համակրում եր ֆլասարարներին, իսկ այժմ շուտ ե յեկել Խորհրդային իշխանություն կողմը: Դրա համար ել փոխվել ե նաև Խորհրդային իշխանություն վերաբերմունքը զնպի հին տեխնիկական ինտելիգենցիան: Դա Խորհրդային Միության արդյունաբերություն զարգացման նոր պայմաններից մեկն ե:

Բոլոր նոր պայմանների հաշվարկությունը թույլ ե տվել հարց դնել, բովանդակ նշանակությունամբ հարց այն մասին, թե ինչպես աշխատել նոր ձևով, սոցիալիստական շինարարությունը ֆնչպես զեկավարել նոր ձևով:

Մենք տեսնում ենք, վոր Խորհրդային Միությունը հաղթական յերթով առաջ ե գնում: Մենք տեսնում ենք, վոր միջազ-

գային բուրժուազիայի և նրա հավատարիմ գործակալի և ոգնականի — սոցիալ-ֆաշիզմի — վոչ մի հարձակումները չկարողացան և չեն կարողանում կանգնեցնել սոցիալիզմի հաղթական կառուցումը Սորերդային Միության մեջ:

Մեր բոլոր հաջողությունները անցած տարիներում, — լենինիզմի հաղթություններն են: Լենինի գաղափարները դառնում են, ինչպես Մարքսն և գրել մասսաներին տիրող գաղափարների մասին, «նյութական ուժ»: Լենինիզմը հաղթում է ամեն տեսակ կապիտալիզմի դեմ մղվող կատաղի և անինս կռվի մեջ, աջ և «ձախ» ուղղությունների դեմ մղվող կռվի մեջ: Լենինի սնուցած կուսակցությունը գաղափարապես միշտ յեղել է անհաշտ, միշտ հաղթել է աջ և «ձախ» թեքումները գլխավոր գծից:

Եթող փնթիփնթան թուլամորթ մարդիկ, վորոնք այստեղ և այնտեղ բղավելու յեն, ելի կոլիվ, ելի ներքին գժտություններ, ելի բանակոլիվ: Մենք պատասխանում ենք. առանց նոր և նոր կոլիվների: վոչ մի տեղ և յերբեք չի կազմակերպվել իսկական պրոլետարական, հեղափոխական սոցիալ-դեմոկրատիա» (բոլշևիկական կուսակցությունը այն ժամանակ դեռևս մտնում էր սոցիալ-դեմոկրատիայի կազմի մեջ): Մյուս կողմից եր պատասխանում Լենինը ամեն տեսակ հաշտվողականների հեծեծանքին «Յեբրկու նամակի առթիվ», 1908 թ.): «Կուսակցությունը պայքար է մղում յերկու Ֆրոնտում, — ասում է Լենինը, — վորովհետև այլ կերպ նա չի կարող առաջ գնալ»:

Բոլշևիզմը ստացել է «մարտական մկրտություն» և կոլիվել է Լենինի ղեկավարությունում հետևողական-հեղափոխական կռվի մեջ աջ և «ձախ» ուղղությունների դեմ: Լենինը շատ անգամ է կրկնել, վոր բոլշևիկները վոչ մի դեպքում չեն հրաժարվի «մեր իդեոլոգիայի կատարյալ անհաշտվողականությունից», նույնիսկ ամենահեղափոխական մոմենտներում:

Լենինից հետո կուսակցությունը շարունակել է առանց թուլանալու պայքար վարել լենինիզմի ստրատեգիայի և տակտիկայի համար, Լենինի պատգամների հաղթանակի, կուսակցության ամրացման, ձուլման և յերկաթյա միասնականությունից համար, վանելով աջ և «ձախ» ուղղությունների հարձակումները: Սոցիալիստական շինարարության հսկայական հաջողությունները ան-

հնարին կլինելին, յեթե կուսակցությունը կատարյալ պարզությունով չմերկացներ ուղղությունից դերը:

Հարկավոր է թաղել «տրոցկիզմի բուրժուական թեորիան» (Ստալին) սոցիալիզմի կառուցումը մեր յերկրում անհնարին լինելու մասին, «գյուղացիության աշխատավոր մասսաներին սոցիալիզմին հաղորդակից անելու անկարելիության մասին»: Հարկավոր էր միայն հեռացնել կուսակցության մեջ մեր ժամանակի հիմնական վտանգը — աջ թեքումը, վորը «արտացոլում է մեռնող դասակարգերի հիմնական տարրերի դիմադրությունը» (Ստալին):

Առանց դրան չեր էլ կարելի յերազել այն մասին, «վոր բանվոր դասակարգին վոտքի հանենք աշխատանքային վերելքի ու մրցման և կազմակերպենք ծավալված սոցիալիստական հարձակում» (Ստալին):

Տանք համառոտ ամփոփումը: Կուսակցության լենինյան գլխավոր գծի հիման վրա, կուսակցության ղեկավարության տակ, նրա Լենինյան հենակոմի և Լենինի լավագույն աշակերտի՝ կուսակցության առաջնորդ ընկ. Ստալինի ղեկավարությամբ մենք ձեռք ենք բերել վճռական հաջողություններ և՛ արդյունաբերության, և՛ գյուղատնտեսության մեջ:

Յերկու սիստեմները յերկու արդյունք են տվել. նրանց մոտ՝ արտադրության անշեղ կրճատումն, սպառման և շուկայի խիստ սղացումն՝ ժողովրդի լայն մասսաների աղքատանալու պատճառով: Մեզանում՝ հնգամյակը կատարվում է և գերակատարվում, բարձրանում է աշխատանքի արտադրությունը, ապահովված են աշխատավարձի սիստեմատիկ բարձրացումը և կոլեկտիվին գյուղացիության արդյունավետությունը:

Մինչդեռ մենք ուժեղանում ենք տարեցտարի, կապիտալիստական աշխարհը փթում է արմատից և մոտենում է կործանման, չնայած ամեն տեսակ սոցիալ-ֆաշիստների ոգնությունը:

Կոմունիստական Ինտերնացիոնալի Գործկոմի XI պլենումը ցույց է տվել սոցիալ-ֆաշիստների զագրելի գերը, վորոնք ժամանակակից ետապում դարձել են բուրժուազիայի սոցիալական գլխավոր նեցուկը և անընդհատ գլորվում են դեպի ֆաշիզմը:

Բայց վոչ բուրժուազիան, վոչ էլ նրա հավատարիմ մենշևիկական նեցուկը չեն կարող արգելել ուժացող հեղափոխական վերելքը այն յերկրներում, վորտեղ տնտեսական ճգնաժամը

առանձնապես սուր և դարձել, ինչպես, որինակ, Գերման
 Լեհաստանում, Իսպանիայում: Մի շարք բուրժուական յ
 բուն այդ ճգնաժամը տանում և դեպի հասունացող հեղափո
 թյան ճգնաժամը:

Դա առանձին պատասխանատվություն և դնում բոլոր
 մոնոստական կուսակցությունների վրա: Կապիտալիզմը դա
 պարտված և կործանման, բայց, չնայած ճգնաժամին, նա կ
 ծանվի «վոչ թե ինքն իրեն», այլ վորպես հետևանք կոմուն
 տական կուսակցությունների կողմից ղեկավարվող պրոլետա
 կան հեղափոխություն: Բայց վերջիններս պետք և այդ նպատ
 կով կիրառեն այս տակտիկան — «դասակարգը դասակարգի դ
 և «միասնական ճակատը վարից», պետք և ամբոցնեն հեղա
 խական պրոֆմիությունները և մինչև վերջը սովորեն ինքն
 բույն ղեկավարել աշխատավոր մասսանների դասակարգա
 կոնցիբերը:

Սյդ կողմից մենք կարող ենք նշել մի շարք կոմունիստ
 կան կուսակցությունների անվիճելի հաջողությունները (Գերմ
 նիայի, Չինաստանի, Չեխո-Սլովակիայի, Լեհաստանի): Յե
 ճակատում տարվող պայքարը, մանավանդ գլխավոր վա
 աջ ոպորտունիզմի դեմ, Համկոմկուսի շարքերում և կապիտա
 տական յերկրների կոմունիստական կուսակցությունների մեջ
 ուկրնիստներին ջարդ ու փշուր անելը ուժեղացրել են կոմի
 տերնի և նրա սեկցիաների մարտունակությունը: Համաշխարհա
 յին պրոլետարական հեղափոխության շտաբը — կոմունիստական
 Ինտերնացիոնալի Գործկոմը — ցույց և տվել, վոր անհրաժեշտ
 այսուհետև ել վարել պայքարը յերկու ճակատում, պայքարել բա
 վոր դասակարգի մեծամասնության համար, սովորել Համկո
 կուսի փորձով, Հոկտեմբերյան հեղափոխության փորձով, Հ
 տեմբերյան հեղափոխության, վորը հանդիսանում և համաշխա
 հային պրոլետարական հեղափոխության առաջնորդող ողակը:

Համաշխարհային Հոկտեմբերը հաղթելու յ
 Յեվ այդ հաղթությունը հեռու է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Մենք և նրանք	62
Ուլարտում ենք սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցումը	3
Հասնել և առաջ անցնել	6
Համաշխարհային - պատմական նշանակություն ունեցող աղթություն	15
Պայքար կուլտուրական հեղափոխության համար	26
«Պատիվ, փառքի, արիություն և հերոսություն խնդրել և» Պրոլետարական դիկտատուրան և ազգերի յեղբայրու թյունը, համագործակցությունը	32
Պրոլետարական լինենք	40
	46
	59

25 400.

50043

32.153

О. П. П.

87

2581

877

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

Д. ЭРДЕ
На под'еме
социалистического
строительства
(Перевод с русск.)

На армянском языке

6ш2
7ш-
6ш-
4шш
7 ш

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР.
Москва, центр, Никольская, 10.